NEGYEDIK RÉSZ

AZ EGYESÜLET

1. Alkotmányos alapok

Az egyesülés joga számos nemzetközi egyezményben rögzítésre került [Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (20. cikk), Egyezmény az emberi jogok és más alapvető szabadságok védelméről (11. cikkely; kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény), Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (22. cikk; kihirdette az 1976. évi 8. törvényerejű rendelet), Emberi Jogok Amerikai Egyezménye (16. cikk), Emberi Jogok és Népek Jogai Afrikai Chartája (10. cikk)], de ezeknek a polgári jogi szabályozásra csak közvetett hatásuk van. Az egyesület polgári jogi szabályozását az alkotmányos alapok figyelembevételével kell kezdenünk. Ebben a körben a Ptk.-nak az Alkotmányhoz és az egyesülés alkotmányos jogának biztosításához való viszonyát kell elsőként meghatározni. Az Alkotmány 62. §-a kimondja a gyülekezés alkotmányos jogát, a 63. §-a pedig az egyesülési jog alapján a „törvény által nem tiltott szervezetek létrehozását, illetve azokhoz való csatlakozás" alkotmányos jogát nevesíti. Ennek az alkotmányos jognak a kereteit, az egyesülés jogának értelmezését az Alkotmánybíróság már számos határozatban elvégezte. Ehelyütt említeni kell a 22/1994. (IV. 16.) AB határozatot [ABH 1994, 127.] az ügyvédségről szóló, többször módosított, azóta már hatályon kívül helyezett 1983. évi 4. sz. törvényerejű rendelettel kapcsolatban, a 21/1996. (V. 17.) AB határozatot [ABH 1996, 74.] a gyermek egyesülési jogának gyakorlásával és a gyermeki alapjog-gyakorlással kapcsolatban, valamint az 58/1997. (XI. 5.) AB határozatot [ABH 1997, 348.] a Btk. „Egyesülési joggal visszaélés" törvényi tényállásához fűződően.

Az egyesülés alkotmányos joga nem azonosítható a szervezet létrehozására vonatkozó alanyi joggal. A legutóbbi évtizedek történései is egyértelműen mutatják, hogy a szabad szervezetalapítás, úgymint a szabad szakszervezetek és pártok, elsődlegesen a politikai szabadság miatt nyertek alapjogi szabályozást. Azóta alkotmányos feszültség jelentkezett a kötelező tagsággal működő köztestületek és az egyesülési szabadság alapjogi szabálya között. A pártok, szakszervezetek, köztestületek működéséhez sokszor közjogi funkciók is kapcsolódnak, számos esetben közjoghoz kötődő szervezeti formákat jelentenek. Az Alkotmánybíróság szerint a köztestület kötelező tagsága nem sérti az egyesülés szabadságát [22/1994. (IV. 16.) AB határozat ABH 1994, 127., 41/1995. (VI. 17.) AB határozat ABH 1994, 175.], hiszen az egyesülés önkéntessége nem áll szemben a törvény által, közfunkció ellátására alapított köztestülettel. A nemzetközi irodalomban az egyesülés negatív szabadságáról is vitáznak, azaz senki nem

kötelezhető arra, hogy egy egyesületnek tagja legyen (lásd például a svéd alkotmány 22. cikkelyét és az orosz alkotmány 30. cikkely (2) bekezdését).

SÓLYOM LÁSZLÓ szerint az Alkotmányban biztosított egyesülési jog szabadsága a lehetséges szervezeti formák „legnagyobb kötetlenségét és sokféleségét" jelenti. (SÓLYOM LÁSZLÓ: *Az Alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon.* Budapest, 2001, Osiris Kiadó, 517. oldal) Azt, hogy pontosan mit jelent a „szervezet" fogalma, már nem fejtették ki az alkotmánybírósági határozatok. A „szervezet" fogalma – álláspontunk szerint – nem feltétlenül jelent polgári jogi értelemben vett önálló jogi személyiséget; a szervezet létesítésének joga – a tagok adott célra való, meghatározott keretek közé szerveződése – nem jelenti a polgári jog által elismerendő jogi személyiség iránti alanyi jog megfogalmazását. Számos szervezet ismert, amely nem rendelkezik önálló jogi személyiséggel (például frakció), illetve vannak olyanok, amelyek az egyesülethez hasonló, de külön nevesített jogi személyt testesítenek meg. A jogi személyiség elsősorban a vagyoni forgalomban alakult ki, a jogi személyiség a vagyoni forgalomban szükséges önállóság jogi formája.

Az egyesülési szabadság alapelve az önkéntesség. Ennek az alkotmányos követelménynek az átültetésére nem szükséges külön szabályt alkotni, hiszen a polgári jog a magánautonómia elvén, az egyes személyek cselekvési szabadságának alapján áll, és a szabályozást a jogalanyok szabad akaratelhatározásán alapuló szabályrendszere képezi. Az önkéntesség alkotmányos elve a magánjog egyesületi szabályaiban feltétel nélkül érvényesül.

Az egyesület szabályai és az egyes speciális egyesületi formák – szakszervezetek, pártok, köztestületek – az általános és különös viszonyában állnak egymással. Ahol szükséges, ott meg kell hagyni a különös jogszabályi rendelkezések érvényre juttatását, az egyesületi jog így csak annyiban fogja érinteni ezeket a formációkat, amennyiben a közös szabályozási nevező megkívánja. A Javaslat nem a szakszervezetre és pártokra modellezte a szabályokat, hanem a magánjogi egyesületre általában. Ezért külön szabályozás – indokolt esetben – lehetséges és kívánatos is.

2. A Javaslat rendszere

A Javaslat egyesületi szabályai a II. Rész szabályaira – mint általános szabályokra – épülnek, a IV. Rész kizárólag a jogi személyekre vonatkozó általános szabályoktól eltérő vagy azokat kiegészítő rendelkezéseket tartalmazza. Az Első Könyv IV. Része hat címbe sorolva tartalmazza az egyesületre vonatkozó rendelkezéseket.

I. Cím
Általános rendelkezések

2:127. § [Az egyesület fogalma]
(1) Az egyesület a tagok közös, tartós, az alapszabályban meghatározott céljának folyamatos megvalósítására létesített, nyilvántartott tagsággal rendelkező jogi személy.
(2) Ha törvény az egyesület fogalmi elemeinek is megfelelő önálló jogi személy típust hoz létre, az egyesület szabályai az önálló jogi személy típusra vonatkozó szabályozás céljával összhangban alkalmazandók.

1. Az egyesület törvényi fogalma magában foglalja a definíció legfontosabb jogi elemeit. Az egyesület jogi fogalma a következő elemekből vezethető le: az egyesület

- személyegyesülés;
- a tagok szabad akaratából jön létre;
- a tagok egy közös, tartós cél folyamatos megvalósítására törekednek;
- jogi személy;
- léte a nyilvántartott tagságon alapul.

Az egyesület lényege a személyek szabad akaraton alapuló egyesülése. Az egyesület szabályozásával tehát a polgári jog – a Javaslat által meghatározott feltételek teljesítése esetén – jogi személyként ismeri el a személyek közös célú együtt-cselekvését.

Az egyesületet a tagok szabad akaratelhatározással létesítik, bár törvény indokolt esetben ettől eltérően rendelkezhet. Az egyesülési jog garanciáit az Alkotmány tartalmazza. Az Alkotmánybíróság által kialakított elveket azonban szükségtelen a polgári jogba átemelni, a polgári jog az egyesületeknek kizárólag magánjogi aspektusait kívánja szabályozni az alkotmányos követelmények betartása mellett. Az olyan személyegyesülések esetében például, amelyeknél a tagság kötelező, a kivétel lehetőségét nem a magánjog, hanem az alkotmányjog teremti meg. A Javaslat annyit kíván biztosítani, hogy az egyesületekre – a magánautonómia elvével összhangban – a szabad akaraton alapuló személyegyesülés elve érvényesüljön.

A személyek adott célra történő – önálló jogi személy keletkezését eredményező – egyesülésének, kizárólag tartós cél folyamatos megvalósítása mellett van értelme. Rövid, átmeneti célok nem

igazolják önálló jogi személy létjogosultságát. Természetesen a személyek rövid időre, átmeneti célokra is egyesülhetnek, de ez nem indokolja jogi személy létesítését.

Az egyesület személyegyesítő jogi személy. A jelen Rész az egyesületnek – mint a személyegyesítő jogi személyek archetípusának – olyan szabályozását kívánja megteremteni, amely a többi személyegyesítő jogi személy szabályozásának alapját képezheti.

Az egyesület – mint minden jogi személy az állam kivételével – valamilyen más személyre vezeti vissza jogi létét. Az egyesület addig létezhet, amíg van tagsága. A Javaslat 2:127. §-a ezzel összhangban utal a tagság követelményére, és ezzel összhangban mondja ki a Javaslat az egyesület megszűnési okai között, hogy az egyesület megszűnik, ha tagjainak száma három hónapon át nem éri el a tíz főt [2:165. § c)].

2:128. § [Korlátozások]
(1) Egyesület nem alapítható gazdasági tevékenység céljára.
(2) Az egyesület csak az egyesületi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult.
(3) Az egyesület nem lehet korlátlan felelősségű tagja más jogalanynak.
(4) Az egyesület nem oszthatja fel vagyonát a tagjai között, és a tagok részére nyereséget nem juttathat.

1. Bár a Javaslat messzemenőkig elismeri az egyesülés – Alkotmány által biztosított – jogát, a 2:128. § néhány garanciális korlátot fogalmaz meg.

Az egyesület gazdasági tevékenység folytatására nem hozható létre, gazdasági tevékenységet csak korlátozottan, a cél megvalósításához közvetlenül kapcsolódóan végezhet. A szabályozás célja az üzleti és a non-profit szféra kettéválasztása. Az üzleti szféra jogalanyainál a hangsúlyok és a jogszabályi környezet eltérnek a non-profit szféra működését meghatározó szabályoktól, és a forgalom biztonsága és a hitelezők jogainak biztosítása csak részben nevezhetők közös nevezőnek ebben a két szférában.

Az egyesület és a gazdálkodási, üzletszerű haszonszerzésre irányuló tevékenység végzésére alakítható személyegyesülések közt számos eltérés mutatkozik. A tag sem közvetetten, sem közvetlenül nem részesedik semmilyen formában az egyesületi vagyonból, tagsági joga nem „vagyonosodik" (szemben például az üzletrésszel vagy részvénnyel). A tagsági viszony megszűnésekor a távozó tag részére az egyesületnek nincs a vagyonát illetően kifizetési

kötelezettsége, az egyesület jogutód nélküli megszűnése után nincs likvidációs hányad, amely felosztásra kerülne.

Egyesület esetében a hitelezőket védő alapvető szabályok sem ismertek, nincs minimális induló tőke, nincs minimálisan megtartandó jegyzett és saját tőke, nincs tőkésítési kötelezettség, nem érvényesül a vagyon felhasználásra vonatkozó egyéb tilalom, a publicitási előírások sem hasonlíthatók össze a gazdasági társaságokéval.

2. Az egyesületi vagyon – és ezáltal az egyesületi cél megvalósításának – védelmében a Javaslat 2:128. §-a kimondja, hogy az egyesület kizárólag az egyesületi cél megvalósításával közvetlen összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult. Ezzel összhangban az egyesület üzletszerű gazdasági tevékenységet csak abban az esetben végezhet, ha az alapszabály lehetővé teszi, hogy az egyesület üzletszerű gazdasági tevékenység végzésére jogosult jogi személyekben részesedést szerezzen.

3. A Javaslat nem teszi korlátlanul lehetővé azt, hogy egyesület más jogi személyben részesedést szerezzen. Ez ugyanis az egyesületi vagyon elvesztéséhez vezethetne. Ezen megfontolásoktól vezérelve kimondja a Javaslat, hogy az egyesület nem lehet más jogalany korlátlan felelősségű tagja.

4. A Javaslat 2:128. § (4) bekezdése a személyegyesítő jogi személyek jellemzőjeként kimondja, hogy az egyesület nem oszthatja fel vagyonát a tagjai között, és a tagok részére nyereséget nem juttathat. A vagyonfelosztás minden egyesület számára tilos, ez azonban nem érinti az egyesület azon jogát, hogy egyes vagyontárgyak használatának jogát átengedje a tagoknak.

2:129. § [Létesítés]

Az alapszabály elfogadásához legalább tíz személy egybehangzó nyilatkozata szükséges.

Az egyesület létesítésével kapcsolatban a Javaslat kizárólag egyetlen rendelkezést tartalmaz, minden további kérdésben a II. Rész rendelkezései irányadóak. Az egyesületekre vonatkozó speciális rendelkezés, hogy egyesület létesítéséhez legalább tíz személy egybehangzó nyilatkozata szükséges. A Javaslat 2:129. §-a az Etv. 3. § (4) bekezdésében a társadalmi szervezetekre megfogalmazott követelményt emeli át.

II. Cím
Az egyesületi tagság

A Javaslat az általános rendelkezéseket követően a II. Címben az egyesületi tagsággal kapcsolatos kérdéseket rendezi. Az egyesület lelke és fizikai alapja a tagság, a jogi személy egyesületet a tag legitimálja, léte a tagságtól függ.

I. Fejezet
A tagok jogai és kötelezettségei

2:130. § [Az egyesületi tag jogállása]
(1) Az egyesület tagja jogosult az egyesület tevékenységében részt venni, így különösen a közgyűlés döntéshozatala során szavazati jogot gyakorolni.
(2) Az egyesület tagjait – a (3) bekezdésben foglalt kivételtől eltekintve – egyenlő jogok illetik meg és egyenlő kötelezettségek terhelik. A közgyűlés a tagot jogaitól – a kizárás esetétől eltekintve – nem foszthatja meg.
(3) Az egyesület alapszabálya különleges jogállású tagságot is létesíthet.

1. A személyegyesítő jelleg legfőbb megnyilvánulása, hogy a tagok az egyesület tevékenységében aktívan részt vesznek. Ezt fogalmazza meg a Javaslat 2:130. § (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy az egyesületi tag jogosult az egyesület tevékenységében részt venni. A részvételhez számos jogosultság kapcsolódik. Ezek közül a legfontosabb az a jog, hogy a tag a közgyűlésen szavazati jogát gyakorolhatja.

2. A szavazati jogok a tagokat – főszabályként – egyenlő mértékben illetik meg. A szabály indoka, hogy a tagok jellemzően azonos vagyoni hozzájárulást kötelesek teljesíteni, ezért a tagságból fakadó jogok egyenlően illetik, a kötelezettségek pedig egyenlő mértékben terhelik őket. Garanciális szabályként mondja ki a Javaslat, hogy a tag tagsági jogaitól – a kizárás esetétől eltekintve – nem foszthető meg.

3. Annak érdekében, hogy az egyesület tagi, döntéshozatali struktúráját kellően differenciálttá, az adott szervezet igényeihez, belső viszonyaihoz legjobban igazodóvá lehessen tenni, a Javaslat – a gyakorlatban felmerült igényekkel összhangban – megengedi, hogy a tagok részére az alapszabály különböző jogokat biztosítson. A rendes tagság mellett az egyesület – a különleges tagsággal járó jogok és kötelezettségek meghatározása mellett – jogosult többek között pártoló vagy tiszteletbeli tagi státust is létesíteni.

2:131. § [A tagsági jogok gyakorlása]

(1) A tag tagsági jogait személyesen gyakorolhatja, de az alapszabály meghatározhat olyan eseteket, ahol képviseletnek van helye.

(2) Nem természetes személy jogalany tag esetében a tagsági jogokat a jogalany képviseletére a létesítő okiratban vagy a legfőbb szerv által külön határozatban kijelölt természetes személy jogosult gyakorolni.

1. A személyegyesítő jogi személyek a tagok személyén alapulnak. A tagsági jogviszony létrejötténél meghatározó jelentősége van a tag személyének. Ebből következik, hogy a tag tagsági jogait főszabályként személyesen gyakorolhatja. Az alapszabály meghatározhat olyan eseteket, ahol a tag személyes joggyakorlása helyett képviseletnek van helye.

2. A (2) bekezdés a jogi személy tagok joggyakorlásának szabályait tartalmazza. Mivel a jogi személy maga nem képes jognyilatkozatot tenni, a létesítő okiratnak vagy a legfőbb szerv határozatának kell a jogi személy képviseletéről rendelkeznie.

2:132. § [A tagok kötelezettsége]

(1) Az egyesület tagja köteles a törvényben és az alapszabályban meghatározott tagi kötelezettségek teljesítésére.

(2) Az egyesület tagja nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását és az egyesület tevékenységét.

1-2. A jogok mellett a tagság kötelezettségekkel is jár. A Javaslat 2:132. §-a ezzel kapcsolatban kimondja, hogy az egyesület tagja köteles a törvényben és az alapszabályban meghatározott tagi kötelezettségek teljesítésére, nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását és az egyesület tevékenységét.

Az egyesület összetartó ereje a közös cél és annak megvalósítása, ezért ehhez a közös célhoz valamennyi tagnak lojálisnak kell lennie. A tag magatartását ezért korlátok közé szorítja az egyesület célja és a közgyűlésnek a cél megvalósítása érdekében hozott határozata.

2:133. § [A taggal szemben érvényesíthető jogkövetkezmények]

A tag egyesületet érintő jogszabályt, alapszabályt vagy egyesületi határozatot sértő magatartása esetén az egyesület – a taggal szemben lefolytatott eljárás eredményeként – az egyesület alapszabályában meghatározott jogkövetkezményeket alkalmazhatja.

A 2:132. § rendelkezései és a vonatkozó jogszabályok határozzák meg a tag magatartásának kereteit. Ezen keretek megsértésének jogkövetkezményeit tartalmazza a 2:133. §. A jelen § felhatalmazza az egyesületet, hogy meghatározza az alapszabályban azokat a jogkövetkezményeket, amelyeket a taggal szemben alkalmazhat.

II. Fejezet
A tagsági jogviszony keletkezése és megszűnése

2:134. § [A tagsági jogviszony keletkezése]
(1) Az egyesületi tagság az alapításkor az egyesület nyilvántartásba vételével, az alapítást követően a belépési kérelemnek az egyesület általi elfogadásával keletkezik.
(2) Az egyesületi tagság elfogadásáról – alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában – a közgyűlés dönt.
(3) Az alapszabály meghatározhatja a tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének feltételeit.

1. Az egyesületi tagsági jogviszony alapvetően két módon keletkezhet. Az egyesület alapításakor a tagság a bírósági nyilvántartásba vétel hozza létre a jogviszonyt. Ha az egyesülethez a működés megkezdését követően kíván valaki csatlakozni, a tagság a kérelemnek az egyesület általi elfogadásával jön létre.

2-3. Mivel az egyesület a magánautonómia elvén alapul, az egyesület jogosult kialakítani a tagsági jogviszony létrejöttének és megszűnésének feltételeit. Az egyesület magánszemélyek szabad egyesülése: az, hogy ki, kivel és milyen célra kíván egyesülni, alapvetően magánügy.

Az előzőek figyelembevételével mondja ki a Javaslat, hogy az egyesület meghatározhatja, hogy milyen feltételeknek kell megfelelnie az egyesülethez csatlakozni kívánó személynek. Az egyesület feltételhez kötheti a tagsági jogviszony létrejöttét. Az egyesület jogosult meghatározni a tagfelvétel részletes eljárási szabályait is. Ennek hiányában a Javaslat kizárólag annyit ír elő, hogy a tagfelvételről a közgyűlés dönt.

2:135. § [A tagság]
A tagok személye – alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában – nem nyilvános adat.

A tagság szabad akaratelhatározáson alapul. A Javaslat az Avtv. rendelkezéseivel összhangban kimondja, hogy a tagok kiléte az egyesület eltérő döntése hiányában nem tartozik a nyilvánosságra.

2:136. § [A tagsági jogviszony megszűnése]

A tagsági viszony megszűnik:

a) a tag kilépésével;

b) a tagsági viszony egyesület általi felmondásával;

c) a tag kizárásával;

d) a tag halálával vagy jogutód nélküli megszűnésével.

A Javaslat 2:136. §-a a tagsági jogviszony megszűnésének eseteit sorolja fel. Az egyes megszűnési okokkal kapcsolatos részletes előírások a 2:137-2:139. §-okban találhatóak. A Javaslat nem tartalmaz részletes rendelkezést a 2:136. § d) pontjában foglalt esetkörre. A tag halálával vagy jogutód nélküli megszűnésével automatikusan megszűnik a tagsági jogviszony, hiszen a tagsági jogviszony a tag személyéhez kötődik, ezért az nem örökölhető.

2:137. § [Kilépés]

(1) A tag tagsági jogviszonyát az egyesület képviselőjéhez intézett írásbeli nyilatkozattal bármikor, indokolás nélkül megszüntetheti.

(2) Az alapszabály a tag kilépésének hatályosulását meghatározott időtartamhoz kötheti. A kilépési idő legfeljebb a kilépő nyilatkozatnak az egyesület képviselőjéhez történő megérkezésétől számított három hónap lehet.

1. A 2:137. § a kilépés jogintézményének a szabályait tartalmazza. A kilépés jogi természetét tekintve felmondásnak minősíthető: jellemzői, hatályosulásának szabályai a felmondással azonosak. Ennek megfelelően a tag tagsági jogviszonyát bármikor, indokolás nélkül megszüntetheti. Garanciális okokból a kilépésről szóló jognyilatkozathoz a Javaslat írásbeli formát követel meg.

2. Mivel az egyesület a tagok együttműködésére épül, valamelyik tag kiválása megnehezítheti, szélsőséges esetben akár meg is béníthatja az egyesület működését. A folyamatosság biztosítása érdekében teszi lehetővé a Javaslat, hogy az alapszabályban a tag kilépését felmondási időhöz kössék. A kilépő felet védő garanciális rendelkezés, hogy kilépő jognyilatkozat legkésőbb a megérkezéstől számított három hónapon belül hatályosul. A rendelkezés célja, hogy ésszerű korlátok közé szorítsa az egyesület jogát a tag kilépése hatályosulásának elhalasztására.

2:138. § [A tagsági jogviszony felmondása]

(1) Ha az alapszabály a tagságot feltételekhez köti és a tag nem felel meg ezeknek a feltételeknek, az egyesület a tagsági jogviszonyt harminc napos határidővel felmondhatja.

(2) Alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában a felmondásról az egyesület közgyűlése dönt.
(3) Az egyesület alapszabálya az egyesület részére további felmondási okokat is megállapíthat.

1. A tag kilépésének megfelelő jogintézmény nincs az egyesület oldalán. Az egyesület nem jogosult arra, hogy indokolás nélkül megváljon bármely tagtól. A tagsági jogviszonyt a társaság két módon szüntetheti meg: felmondással és kizárással. A két intézmény alkalmazásának indokai és az alkalmazás esetén érvényesülő eljárás szabályai eltérőek.

A tagsági jogviszonyt az egyesület abban az esetben mondhatja fel, ha az egyesület alapszabálya a tagságot feltételekhez köti, és a tag nem felel meg a megállapított feltételeknek. A felmondás alkalmazható abban az esetben, ha a tag már csatlakozáskor sem felelt meg a feltételeknek, de abban az esetben is, ha utóbb állnak be olyan változások, amelyek miatt már nem teljesülnek a tagság feltételei. A felmondás hatályosulásának a határideje harminc nap.

2-3. A Javaslat nem határozza meg a felmondási eljárás részletes szabályait. Az alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában pusztán annyit fogalmaz meg, hogy a felmondásról a közgyűlés dönt. A felmondási eljárást, annak feltételeit és okait az egyesület jogosult szabályozni. A további felmondási okok megállapításának abban az esetben lehet jelentősége, ha az egyesült alapszabálya kizárja a kizárás jogintézményének alkalmazását [2:139. § (1) bekezdés].

2:139. § [A tag kizárása]
(1) A tagnak az egyesület alapszabályát vagy közgyűlési határozatát súlyosan vagy ismételten sértő, vétkes magatartása esetén az alapszabályban meghatározott szerv, ennek hiányában a közgyűlés – bármely egyesületi tag vagy egyesületi szerv kezdeményezésére – a taggal szemben az alapszabályban meghatározott szabályok szerint eljárást folytathat le a tag kizárása céljából. Az alapszabály ilyen eljárás lefolytatását kizárhatja.
(2) A tag kizárására az egyesületnek olyan külön eljárási szabályokat kell alkotnia, amelyek biztosítják a tisztességes eljárást.
(3) A tag kizárását kimondó határozatot írásba kell foglalni, indokolással kell ellátni, amelyben a kizárás alapjául szolgáló tényeket a bizonyítékokkal együtt meg kell jelölni. A kizáró határozatot a taggal közölni kell.

(4) Az alapszabály a kizáró határozat ellen fellebbezési lehetőséget biztosíthat, ebben az esetben az alapszabályban rendelkezni kell a fellebbezési eljárásról és a fellebbezést elbíráló egyesületi szervről.

1-2. A tagsági jogviszony megszüntetésének az egyesület oldaláról történő másik lehetséges módja a kizárás. Kizárásra abban az esetben kerülhet sor, ha a tag vétkes magatartásával az egyesület alapszabályát vagy közgyűlési határozatát súlyosan vagy ismételten megsérti. A kizárásra tehát szankciós jelleggel kerülhet sor, míg a felmondás valamely feltételnek való meg nem felelésnek az objektív jogkövetkezménye. Az egyesület jogosult arra, hogy alapszabályában úgy rendelkezzen, hogy a kizárás intézményét nem kívánja alkalmazni. Ilyen esetekben az egyesület csak felmondással jogosult valamely tagjának tagsági jogviszonyát megszüntetni.

A kizárási eljárás szabályainak megalkotását a Javaslat az egyesületre bízza, a Javaslat csak annyit mond ki, hogy eltérő rendelkezés hiányában a kizárásra a közgyűlés jogosult.

3-4. Az eljárást az egyesület – hacsak a kizárás jogintézményéről az alapszabályban nem mondott le – köteles szabályozni. Az eljárás szabályait az egyesület szabadon rendezheti azzal a megkötéssel, hogy a tisztességes eljárás elvének érvényesülnie kell a kizárás során. Ennek az elvnek legfőbb követelményeit nevesíti a Javaslat (3)-(4) bekezdése.

A (3) bekezdés rögzíti, hogy a határozatot írásba kell foglalni, indokolással kell ellátni és azt közölni kell az érintett taggal. Ez teremti meg annak a lehetőségét, hogy a tag döntsön a kizárás elleni jogorvoslatok igénybe vételéről. Az (4) bekezdés értelmében az alapszabály jogorvoslatot biztosíthat az egyesületen belül (fellebbezés) az eljárás szabályozásával és a fellebbezést elbíráló egyesületi szerv megjelölésével. Ennek hiányában vagy ezt követően a tag bírói jogorvoslatra jogosult.

III. Cím
Az alapszabály

2:140. § [Az alapszabály kötelező tartalmi elemei]

Az egyesület alapszabályában – a jogi személy létesítő okiratának általános tartalmi kellékein kívül – meg kell határozni:

a) az egyesület szervezetét (szerveit és azok hatáskörét);

b) ha az egyesületnek több célja van, az elsődleges célt;

c) az egyesület tagjaira, szervének tagjaira, tisztségviselőire vonatkozó kizáró és összeférhetetlenségi okokat;

d) az egyesületi tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének feltételeit és eljárási szabályait;
e) a tagdíj mértékét, esedékességét és a fizetés módját; a tagdíjfizetés késedelmének és elmulasztásának jogkövetkezményeit;
f) a jogszabályt, az alapszabályt vagy az egyesületi határozatot sértő vagy az egyesület céljával összeegyezhetetlen tagi magatartás esetén alkalmazható jogkövetkezményeket és a taggal szembeni eljárás szabályait vagy mindezeknek a mellőzését az egyesület működésében;
g) a közgyűlés összehívásának és lebonyolításának – így különösen a közgyűlés helyének meghatározásának, a közgyűlési meghívó tartalmának, a napirendnek, a közgyűlés tisztségviselőinek, a levezető elnöknek, a szavazatszámlálóknak a megválasztásának, a határozatképességnek, a szavazásnak, a jegyzőkönyvvezetésnek és a határozatok kihirdetésének – szabályait;
h) a szavazati jog gyakorlásának feltételeit;
i) az egyesületi vagyon forrásait, a vagyonnal történő gazdálkodás szabályait, ideértve a vagyon használatára vonatkozó rendelkezéseket is;
j) az egyesületi határozatok közzétételének módját, a nyilvántartás és a határozatokba való betekintés helyét.

Az egyesület belső szervezetét, képviseletét, a tagsági viszonyra vonatkozó rendelkezéseket az egyesület létesítő okirata, az alapszabály határozza meg. Az alapszabály az egyesület működésének alapdokumentuma. A 2:140. § a létesítő okiratnak a jogi személyekre vonatkozó szabályok között meghatározott kötelező tartalmi elemein túl az alapszabály további kötelező tartalmi elemeit határozza meg.

A Javaslatban szereplő felsorolás tartalmaz olyan elemeket, amelyeket a Javaslat részben vagy egészben maga is szabályoz (például egyes kizáró vagy összeférhetetlenségi okok), de tartalmaz olyan elemet is, amely az egyesületet hatalmazza fel valamely kérdés szabályozására (például a közgyűlés működésének szabályai).

2:141. § [Az alapszabály szükség szerinti tartalmi elemei]
Az egyesület alapszabálya szükség szerint rendelkezik:
a) a gazdálkodás formáiról és módjáról, a vagyonkezelésre vonatkozó szabályokról, különösen a gazdasági társaságban való részesedésszerzés, valamint az egyesületi vagyon befektetésének részletes szabályairól;

b) a vagyon felhasználására vonatkozó részletes szabályokról, különösen az egyesület tulajdonában és használatában lévő vagyontárgyak hasznosításának, használatának szabályairól;
c) az egyesület megszűnését követően fennmaradó vagyon sorsáról;
d) az egyesület képviseletére vonatkozó részletes szabályokról;
e) alapító, pártoló, tiszteletbeli és egyéb különleges jogállású tagság létesítésének, megadásának és megvonásának feltételeiről és eljárási szabályairól, az ilyen tagsághoz fűződő jogokról és kötelességekről;
f) egyes egyesületi szerveknek a közgyűlés összehívására történő feljogosításáról;
g) a törvényben nem szabályozott egyesületi szervek létesítéséről, azok hatásköréről és működésükre vonatkozó szabályokról;
h) küldöttgyűlés létesítésének szabályairól és hatásköréről;
i) az ügyvezető szervnek az éves tagdíj meghatározására vonatkozó felhatalmazásáról;
j) felügyelő bizottság létesítéséről és jogköréről;
k) felügyelő bizottság felhatalmazásáról az ügyvezető szerv tagjaival kapcsolatos munkáltatói jogok gyakorlására, valamint a tagsági és tisztségviselői jogviszonnyal kapcsolatos kizárási eljárás lefolytatására;
l) a közgyűlés összehívására jogosult tisztségviselőkről (egyesületi szervekről);
m) az egyesületi szervek határozatai elleni belső jogorvoslat szabályairól;
n) a közgyűlés felhatalmazásáról egyes hatásköröknek az egyesület más szervére történő delegálására és más egyesületi szervek hatáskörének a közgyűlés részére történő elvonására;
o) a szervezeti és működési szabályzatról.

A Javaslat 2:141. §-a azon kérdéseket sorolja fel, amelyek szabályozását az egyesület által kialakított szervezet vagy az egyesület működése tesz szükségessé. Ezen kérdéseket – ha azok rendezése szükséges – az egyesület az alapszabályban köteles rendezni.

2:142. § [Az alapszabály értelmezése]
Az alapszabályt az egyesület céljának figyelembe vételével kell értelmezni.

A Javaslat 2:142. §-a a kötelmi jognak az ügyletek értelmezésére vonatkozó szabályait – a megfelelő módosításokkal – át kívánja emelni az egyesületi szabályok körébe is. Az alapszabály esetében okiratról van szó, amelynek értelmezése elsősorban nem a recipiens oldaláról

közelítendő meg, hanem a közös cél megvalósításának irányából. A Javaslat ezen megfontolások alapján teszi az értelmezés viszonyítási pontjává az egyesület célját.

IV. Cím
Az egyesület szervezete

I. Fejezet
A közgyűlés

2:143. § [A közgyűlés]
(1) Az egyesület tagjaiból álló közgyűlés az egyesület legfőbb szerve. A tag jogosult a közgyűlésen részt venni, szavazati jogát gyakorolni, a közgyűlés rendjének megfelelően felszólalni, kérdéseket feltenni, javaslatokat és észrevételeket tenni.
(2) Az alapszabály közgyűlés helyett lehetővé teheti küldöttgyűlés működését.
(3) A küldöttgyűlés az egyesületi tagok által választott természetes személy küldöttekből áll. A küldöttgyűlésre egyebekben – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – a közgyűlés szabályai alkalmazandók.

1. Egyesületek esetén a legfőbb szerv a közgyűlés, amely valamennyi egyesületi tag részvételével működik. A közgyűlés működésének rendjét az egyesület az alapszabályban köteles rendezni [2:140. § g) pont], a Javaslat IV. Címének I. Fejezete kizárólag a minimális garanciális szabályokat tartalmazza. Ilyen garanciális szabály az is, hogy minden tagot megillet a közgyűlésen való részvétel és közreműködés joga.

2-3. A Javaslat – az egyesületek működőképességének elősegítésére – lehetővé teszi a közgyűlés helyett küldöttgyűlés létrehozását. A küldöttgyűlés – a (3) bekezdés meghatározása szerint – az egyesületi tagok által választott természetes személy küldöttekből áll. Nagy létszámú egyesületek esetén a valamennyi tag jelenlétével működő közgyűlés könnyen működésképtelenné válhatna, ezért teszi lehetővé a Javaslat a képviseleti elven alapuló küldöttgyűlés létrehozását. A küldöttgyűlés megválasztásának és működésének szabályait az egyesület az alapszabályban jogosult rendezni, a Javaslat mindössze annyit mond, hogy eltérő döntés hiányában a közgyűlésre vonatkozó szabályok a küldöttgyűlésre is alkalmazandóak.

2:144. § [A hatáskörelvonás tilalma]

(1) A közgyűlés döntése nem sértheti az egyesület ügyvezető és ellenőrzési feladatait ellátó szervek működését, a közgyűlés csak az alapszabály kifejezett felhatalmazása alapján, külön egyedi döntéssel vonhat el más szerv hatáskörébe tartozó kérdéseket.

(2) A hatáskör elvonásának tilalma nem érinti a közgyűlésnek azt a jogát, hogy az adott kérdésben az érintett határozat elleni jogorvoslati eljárásban eltérően döntsön.

1. A jelen § a hatáskörelvonás szabályát mondja ki. Az ügyvezetés és az ellenőrzés feladatait a legfőbb szerv csak kivételes alkalomból, egyedi ügyben és az alapszabály felhatalmazása alapján vonhatja el. Ennek elsődleges oka, hogy az ügyvezetési és ellenőrzési feladatok az adott szervben tisztséget viselő személyek személyes felelősségével jár. A közgyűlési döntéshozatalban viszont a személyes felelősség elvész. A Javaslat a hatáskörök egyértelmű elválasztása és a feladatkörök mögötti személyes felelősségvállalás megfogalmazásával a jogi személyiség fontos követelményét, a szervezeti rendszer biztosítását kívánja megvalósítani. A jogi személy szervezete abban az esetben képes betölteni valódi funkcióját, ha szervei között a hatásköri megosztások révén a megfelelő egyensúly és ellenőrzés fennáll, és nincs olyan szerv, amely a jogi személy működését „kisajátíthatná".

2. Az (1) bekezdés szerinti tilalom nem érinti a közgyűlésnek azt a jogát, hogy egy esetleges jogorvoslati eljárásban eltérően döntsön, ez a tilalom ugyanis a közgyűlés döntési jogát ésszerűtlenül, az egyesület szervezetrendszerének ellentmondóan korlátozná.

2:145. § [A közgyűlés ülésezése]

(1) A közgyűlés évente legalább egy alkalommal ülésezik.

(2) A közgyűlés – alapszabály vagy erre vonatkozó eseti közgyűlési döntés eltérő rendelkezésének hiányában – nem nyilvános, azon a tagokon kívül csak a közgyűlés összehívására jogosult által meghívottak és az alapszabály vagy a közgyűlés határozata alapján tanácskozási joggal rendelkező személyek vehetnek részt.

1. A 2:145. § – a korábban kifejtettekkel összhangban – kizárólag garanciális jellegű szabályokat fogalmaz meg. Az egyesület működése nem kívánja azt meg, hogy a közgyűlés állandóan vagy rendkívüli gyakorisággal működjön. Az azonban a működőképesség fenntartása és az ügyvezetés ellenőrzése miatt is joggal elvárható, hogy évente legalább egyszer áttekintse az egyesület tevékenységét és értékelje az ügyvezetést.

2. A közgyűlés – miként az egyesület egész tevékenysége – nem nyilvános. Azon a tagokon kívül csak az jogosult részt venni, akit erre törvény vagy az egyesület döntése feljogosít. A tagok jogosultak úgy dönteni, hogy valakit meghívnak a közgyűlésre, erről azonban vagy az alapszabályban, vagy közgyűlési határozatban szükséges rendelkezni.

2:146. § [A közgyűlés hatásköre]

A jogi személy legfőbb szervének hatáskörébe tartozó általános kérdéseken kívül a közgyűlés hatáskörébe tartozik:

a) az alapszabály módosítása;

b) az éves költségvetés elfogadása;

c) az éves beszámoló – ezen belül az ügyvezető szervnek az egyesület vagyoni helyzetéről szóló jelentésének – elfogadása;

d) a következő évre vonatkozó tevékenységi és gazdálkodási terv elfogadása;

e) a vezető tisztségviselő feletti munkáltatói jogok gyakorlása, ha a vezető tisztségviselő az egyesülettel munkaviszonyban áll;

f) az ügyvezető szerv ügyrendjének elfogadása;

g) a vezető tisztségviselők, a felügyelő bizottság tagjai és a könyvvizsgáló díjazásának megállapítása;

h) olyan, a napi ügymenettől eltérő szerződés megkötésének jóváhagyása, amelyet az egyesület saját tagjával, vezető tisztségviselőjével, a felügyelő bizottság tagjával vagy ezek hozzátartozójával köt;

j) a jelenlegi és korábbi egyesületi tagok, a vezető tisztségviselők és a felügyelő bizottsági tagok vagy más egyesületi szervek tagjai elleni kártérítési igények érvényesítéséről való döntés;

k) a tag kizárásának tárgyában hozott egyesületi határozat elleni jogorvoslatról való döntés;

l) végelszámoló kijelölése.

A Javaslat 2:146. §-a felsorolja az egyesület közgyűlésének hatáskörébe tartozó kérdéseket. Ezek az egyesület státusát érintő, továbbá a működéssel kapcsolatos stratégiai kérdések, amelyekben közvetlenül a tagokból vagy a tagok küldötteiből álló legfőbb szervnek kell döntenie.

2:147. § [A közgyűlés összehívása]

(1) A közgyűlést az ügyvezető szerv jogosult összehívni. Az alapszabály a közgyűlés összehívásának jogát más egyesületi szervnek is biztosíthatja.

(2) A közgyűlés napirendjét a közgyűlést összehívó szerv határozza meg a tagok javaslatainak figyelembevételével.
(3) A közgyűlési meghívó kézbesítésétől vagy közzétételétől számított nyolc napon belül a tagok és az egyesület szervei a közgyűlést összehívó szervtől vagy személytől a napirend kiegészítését kérhetik, a kiegészítés indokolásával.
(4) A napirend kiegészítésének tárgyában a közgyűlést összehívó szerv vagy személy jogosult dönteni. Ha a napirend kiegészítése iránti kérelmet a közgyűlést összehívó szerv vagy személy elutasítja, akkor a közgyűlés a napirend elfogadásáról szóló határozat meghozatalát megelőzően külön dönt a napirend kiegészítésének tárgyában.

1. A közgyűlést az ügyvezetést ellátó szerv vagy személy jogosult összehívni. Az alapszabály más egyesületi szervet (például a felügyelő bizottságot) is felhatalmazhat a közgyűlés összehívására.

2. A közgyűlésre a tagokat meghívóval kell meghívni. A meghívó tartalmát a jogi személyekre vonatkozó 2:62. § (3) bekezdése és az egyesület alapszabálya határozza meg. A (2) bekezdés itt csak azt mondja ki, hogy a meghívóban közölt napirend összeállítása során a tagok javaslataira figyelemmel kell lenni.

3. Ha egyes javaslatokra az egyesület közgyűlésének összehívója mégsem volt figyelemmel, vagy ha új napirendi javaslat merült fel, az egyesület tagjai és szervei jogosultak a napirend kiegészítését kérni.

4. A napirend kiegészítésének a tárgyában elsőként a közgyűlés összehívója jogosult dönteni. Ha azonban ő elutasítja az adott kérdés napirendre vételét, a kérdésről a közgyűlés jogosult dönteni a napirend elfogadása során. Ilyen esetekben a tagok jogosultak vizsgálni a felvetés jogosságát, valamint azt, hogy az adott kérdés tárgyalására kellően felkészültnek érzik-e magukat annak ellenére, hogy arról csak a közgyűlésen értesülnek.

2:148. § [A tagok kisebbségének joga a közgyűlés összehívására]
(1) A tagok tíz százaléka az ok és a cél megjelölésével bármikor kérheti az ügyvezető szervtől a közgyűlés összehívását.
(2) Ha az ügyvezető szerv a közgyűlést a kérelem érkezésétől számított harminc napon belülre nem hívja össze, akkor az indítványtevő tagok a nyilvántartást végző bíróságtól kérhetik a közgyűlés összehívását. A nyilvántartást végző bíróság a kérelemről annak beérkezésétől számított nyolc napon belül végzéssel dönt, amely ellen fellebbezésnek nincs helye.

(3) Alapszabály a közgyűlés összehívásának kezdeményezésére az (1) bekezdésben foglaltnál alacsonyabb arányt is megállapíthat.

1. A Javaslat a tagok kisebbségének is biztosítja a közgyűlés összehívásának jogát annak érdekében, hogy a tagság ne legyen teljesen kiszolgáltatva az ügyvezető szervnek abban a kérdésben, hogy mikor és milyen kérdések megtárgyalására hívják össze a közgyűlést. A Javaslat ezt a jogot a tagok tíz százalékának biztosítja.

2. A (2) bekezdés a kezdeményezés kikényszerítésének szabályait tartalmazza. E szerint, ha az ügyvezető szerv a kérelem alapján a közgyűlést nem hívja össze, az indítványozók a nyilvántartó bíróság közreműködésével kényszeríthetik ki a közgyűlés összehívását.

3. A (3) bekezdés lehetővé teszi, hogy az alapszabály az (1) bekezdésben meghatározottól eltérően határozza meg a közgyűlés összehívásához szükséges tagok arányát. Az eltérő szabályozás lehetősége féloldalas: az alapszabály magasabb arányt nem, kizárólag alacsonyabb arányt állapíthat meg.

2:149. § [Levezető elnök, jegyzőkönyvvezető]
(1) Az alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában a közgyűlés megnyitását követően a közgyűlés megválasztja a közgyűlés levezető elnökét és a jegyzőkönyvvezetőt. A közgyűlés levezető elnökének és a jegyzőkönyvvezetőnek a választását a felügyelő bizottság elnöke vagy az alapszabályban meghatározott személy vezeti le.
(2) A közgyűlés levezető elnöke csak az egyesület tagjai közül választható. Az egyesület vezető tisztségviselőjét nem lehet a közgyűlés levezető elnökévé választani.

1-2. Mivel az egyesületi hatáskörök megosztásából fakadóan az ügyvezető szerv nem játszhat döntő szerepet a legfőbb szerv munkájában, a közgyűlést a tagság által megválasztott közgyűlési tisztségviselők vezetik le, az ügyvezető szerv tagjainak kizárólag előkészítési feladatai vannak, valamint megjelenési és válaszadási kötelezettségük.

A hatáskörök elhatárolását jól tükrözi, hogy a közgyűlés levezető elnökének és jegyzőkönyvvezetőjének megválasztását az alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában a felügyelő bizottság elnöke vezeti le, valamint, hogy a közgyűlés levezető elnöke csak az egyesület tagjai közül választható; az egyesület vezető tisztségviselőjét nem lehet a közgyűlés levezető elnökévé választani.

2:150. § [A közgyűlés felfüggesztése]

(1) A közgyűlés levezető elnökének megválasztását követően a közgyűlés elhatározhatja a közgyűlés felfüggesztését. Ilyen esetben a közgyűlést legkésőbb tizenöt napon belül folytatni kell. A folytatólagos közgyűlésre a közgyűlés összehívására és a közgyűlés tisztségviselőinek megválasztására vonatkozó szabályokat nem kell alkalmazni, de az első időpontban meg nem jelent részvételre jogosultakat a felfüggesztésről, illetve a folytatás időpontjáról és helyéről olyan időben és módon kell értesíteni, hogy a folytatólagos közgyűlésen részt tudjanak venni.

(2) Adott napirendi pontra vonatkozóan közgyűlést csak egy alkalommal lehet felfüggeszteni.

1-2. A Javaslat 2:150. §-ában foglalt rendelkezést a gyakorlatban sokszor felmerült probléma indokolta. Nem egyszer előfordul, hogy a közgyűlés úgy elhúzódik, hogy ésszerűen már nem lehet minden napirendi pontot megtárgyalni vagy egyes kérdésekben előkészítési hiányosságok (például információhiány) akadályozzák a döntéshozatalt. Ilyen esetekben indokolt lehet a közgyűlés elhalasztása és rövid időn belül történő folytatása. Ennek garanciális feltételeit határozza meg a Javaslat. A felfüggesztés után folytatott közgyűlés az eredeti közgyűléssel azonos közgyűlésnek minősül, ezért nincs szükség például új tisztségviselők megválasztására.

2:151. § [Szavazati jog átruházása]

A szavazati jog nem ruházható át, a szavazati jog gyakorlására más személy nem jelölhető ki.

Az egyesület tagját megillető szavazati jog nem ruházható át, vagyis a szavazati jog nem válhat el az egyesületi tag személyétől. A szabály nem zárja ki azt, hogy az alapszabály felhatalmazása alapján a tagot a közgyűlésen meghatalmazott képviselje.

A szabály összhangban áll a Javaslat 2:131. §-ával, amely kimondja, hogy a tagsági jogok személyesen gyakorolhatóak, és csak az alapszabály által meghatározott körben van lehetőség a tagsági jogok gyakorlásánál képviseletre.

2:152. § [Határozathozatal]

(1) A közgyűlés a határozatait – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – titkos szavazással hozza meg.

(2) Az egyesület alapszabályának módosításáról, továbbá az egyesület megszűnéséről, átalakulásáról, egyesüléséről vagy szétválásáról való közgyűlési döntéshez a jelen lévő tagok háromnegyedes szótöbbséggel hozott határozata szükséges.
(3) Az egyesület célját – az egyesület alapítása után az egyesület célját érintő jelentős változások bekövetkezte miatt – a szavazati joggal rendelkező tagok kétharmada módosíthatja.
(4) Az alapszabály a (2)-(3) bekezdésekben foglaltnál nagyobb szavazati arányt, a (3) bekezdésben meghatározottnál alacsonyabb szavazati arányt is előírhat a döntéshozatalhoz.
(5) Személyi kérdésekben az egyes személyekről külön kell határozatot hozni.

1. A Javaslat 2:152. §-a a közgyűlési határozatok meghozatalának alapvető szabályait tartalmazza. A Javaslat széles körben elismeri az egyesület azon jogát, hogy a határozathozatal szabályait az alapszabályban meghatározza. Itt kizárólag a lényeges garanciális szabályokat határozza meg.

A Javaslat főszabályként a titkosság elvét fogalmazza meg: a közgyűlés határozatait titkos szavazással hozza meg. Ettől azonban az egyesület – az alapszabály rendelkezéseivel összhangban – eltérhet. Ilyen esetekben az egyesület maga dönt úgy, hogy nincs szüksége a titkosság nyújtotta védelemre, nincs ezért olyan szempont, amely indokolná a szabálytól való eltérés kizárását.

2-3. A Javaslat szabad teret enged a közgyűlésnek a szavazati arányok meghatározásának kérdésében is. Két kérdésben azonban maga határozza meg a döntés meghozatalához elengedhetetlen szavazati arányt és az alapszabályban csak szűk körben enged ettől eltérést. A (2) bekezdés szerint a lényeges szervezeti, működési kérdések (az alapszabály módosítása, az egyesület megszűnése, átalakulása, egyesülése, szétválása) csak a közgyűlésen jelen lévő tagok háromnegyedes szótöbbséggel meghozott határozatával dönthetőek el. Az előző körből a (3) bekezdés egy kérdést kiemel: az egyesület célja csak az összes szavazati jog kétharmadával módosítható. Az egyesületi cél módosításának további feltétele, hogy az egyesület alapítását követően az egyesület célját érintő jelentős változások következzenek be.

4. A (4) bekezdés meghatározza, hogy az alapszabály milyen irányban térhet el a Javaslatban meghatározott szavazati aránytól. A (2) bekezdés esetében az eltérés csak nagyobb szavazati arány irányában történhet, míg a (3) bekezdés esetében az eltérés mindkét irányba lehetséges.

5. A Javaslat a gyakorlatban felmerült problémák egyértelmű eldöntésének céljával kimondja, hogy több személynek valamilyen tisztségre történő megválasztása esetén minden egyes személyről külön kell határozni. A szabály kizárja, hogy egy testületről együtt lehessen szavazni. Ilyen esetekben ugyanis az egyes személyekkel szembeni kifogások érvényre juttatására csak a teljes testület megválasztásának elutasítása útján lenne mód.

II. Fejezet
Az egyesület ügyvezetése

2:153. § [Az ügyvezetés ellátása]
(1) Az egyesület ügyvezetését az alapszabály rendelkezéseinek megfelelően az egyesület ügyvezetője vagy az elnökség látja el. Az egyesület vezető tisztségviselői az ügyvezető vagy az elnökség tagjai.
(2) A nyilvántartó bíróság az egyesület ügyvezetésére különösen indokolt esetben ideiglenes hatállyal, legfeljebb három hónapos időtartamra kirendelt gondnokot jelölhet ki. A kirendelt gondnok a bírósági határozatban meghatározott képviseleti és ügyvezetési jogosultsággal rendelkezik.
(3) A vezető tisztségviselőket az egyesület tagja nem utasíthatja.

1. A Javaslat az egyesület ügyvezetésének ellátását két szervezeti rendben teszi lehetővé: az egyesület választhat egy vagy két ügyvezetőt vagy elnökséget.

2. Kivételes esetet szabályoz a (2) bekezdés, amikor úgy rendelkezik, hogy különösen indokolt esetben a törvényességi felügyeletet ellátó bíróság korlátozott ügykörrel és képviseleti joggal kirendelt gondnokot jelölhet ki az egyesület számára. Ennek lehetséges esetköreit a Javaslat nem határozza meg, arra azonban a bíróság mérlegelése alapján, kizárólag különösen indokolt esetben kerülhet sor. A kirendelés legfeljebb három hónapra történhet.

3. A szervezeti elkülönülésből következő elvet fogalmaz meg a (3) bekezdés, amikor kimondja, hogy a vezető tisztségviselőket az egyesület tagjai nem utasíthatják. Minden szervezet esetében fontos, hogy a különböző funkciókat ellátó szervek elkülönüljenek, tevékenységüket saját felelősséggel végezzék. A vezető tisztségviselők felelőssége csak abban az esetben értelmezhető, ha nincsenek kiszolgáltatva az egyesületi tagok kívánságainak.

2:154. § [Elnökség]

(1) Az elnökség legalább három, legfeljebb tizenegy természetes személy tagból áll. Az elnökség az elnökét – az alapszabály eltérő rendelkezésének hiányában – maga választja tagjai közül. Az elnökség elnökének és tagjának tisztsége erre irányuló munkaviszony keretében nem látható el.

(2) Az elnökség jogait és feladatait testületként gyakorolja. Az elnökség tagjainak egymás közötti feladat- és hatáskör-megosztásáról az elnökség ügyrendjében kell rendelkezni. Az ügyrendet az elnökség a megválasztását követően haladéktalanul előkészíti, majd a felügyelő bizottság jóváhagyását követően a közgyűlés fogadja el.

(3) Az elnökség tagjai kötelesek a közgyűlésen részt venni. Azokat az elnökségi tagokat, akik nem tagjai az egyesületnek, a közgyűlésen tanácskozási jog illeti meg. Az elnökség tagjai kötelesek a közgyűlésen az egyesülettel kapcsolatos kérdésekre válaszolni.

1. A 2:154. § a testületi ügyvezetés szabályait tartalmazza. A Javaslat azon a megfontoláson alapul, hogy egy vagy két vezető tisztségviselő esetén nincs szükség testületi működésre, három vezető tisztségviselő esetén azonban a hatékony ügyvezetés már csak testületi formában valósítható meg. A Javaslat ugyancsak a működőképesség szem előtt tartásával kívánja az elnökség létszámát tizenegy főben maximálni.

Az elnökség munkáját az elnök vezeti, akit főszabály szerint az elnökség választ saját tagjai közül, de az alapszabály ettől eltérően is rendelkezhet. Az alapszabály például azt is előírhatja, hogy az elnököt közvetlenül a közgyűlés válassza meg. Annak érdekében, hogy az elnökség tagjainak értékrendjét, a döntéseknél érvényesülő motivációit ne befolyásolhassák az egyesület érdekén kívül más körülmények, a Javaslat tiltja azt, hogy az elnökségi tag, illetve az elnök ezt a funkcióját munkaviszonyban töltse be, s ekként munkavállalói érdekeltsége is befolyásolja működését.

2. A (2) bekezdés az elnökség mint testületi szerv fontosabb szabályait tartalmazza. Az, hogy az elnökség testületi szerv, nem jelenti azt, hogy tevékenységének minden egyes mozzanatát a tagok közösen végeznék. A működés konkrét szabályait – beleértve ebbe a feladat- és munkamegosztást – ügyrendben kell rögzíteni. A feladatok megosztása azonban nem szünteti meg az elnökség testületi jellegét, amely többek között abban nyilvánul meg, hogy az ügyvezetési döntéseket a testület hozza meg, s a testületi tagok felelőssége is minden egyes döntésért fennáll, függetlenül attól, hogy az adott döntés előkészítése, illetve végrehajtása melyik elnökségi tag feladatkörébe tartozik.

Az ügyrendet – mint az ügyvezetési feladatokat leginkább ismerő szerv – maga az elnökség készíti elő, de annak elfogadására a közgyűlés jogosult. Ha működik az egyesületnél felügyelő bizottság, akkor annak is előzetesen jóvá kell hagynia az ügyrendet.

3. Az elnökség tagjai a közgyűlés kötelező résztvevői. A szabály kettős célt kíván megvalósítani. Mivel az elnökségnek lehetnek olyan tagjai is, akik nem tagjai az egyesületnek, biztosítani kellett azt, hogy a közgyűlésen az elnökség minden tagja részt vehessen, s ott az egyesületi tagok minden elnökségi tagot egyformán kérdőre vonhassanak.

2:155. § [A vezető tisztségviselők összeférhetetlensége]
(1) A vezető tisztségviselő – a nyilvánosan működő részvénytársaságban való részvényszerzés kivételével – nem szerezhet társasági részesedést olyan gazdasági társaságban, amelyben az egyesület részesedéssel rendelkezik, továbbá nem lehet tag vagy vezető tisztségviselő az egyesület vagyonát kezelő gazdasági társaságban, kivéve, ha ezt az egyesület alapszabálya lehetővé teszi vagy az érintett jogi személyek legfőbb szervei ehhez előzetesen hozzájárulnak.
(2) Az egyesület vezető tisztségviselője és hozzátartozója ugyanannál az egyesületnél az ellenőrző szerv tagjává nem választható.

1. Az ügyvezetés tagjaira kizárási és összeférhetetlenségi szabályok vonatkoznak, ezek alapjait a jogi személyekre vonatkozó általános részi szabályok tartalmazzák. A Javaslat által megállapított speciális szabályok azt hivatottak biztosítani, hogy a vezető tisztségviselő személyes érdekeltsége ne ütközhessen az egyesület érdekeivel, s így ne legyen kitéve annak a kísértésnek, hogy saját érdekeit az egyesület érdekei elé helyezze.

2. Szervezéstani alaptétel, hogy az ellenőrzési funkció csak akkor valósulhat meg hatékonyan, ha az ellenőrző és az ellenőrzött személye elkülönül, független egymástól. Ennek érdekében kell kimondani azt, hogy aki vezető tisztségviselői megbízatást kap az egyesületnél, az nem lehet a felügyelő bizottság tagja. Ugyancsak érvényesülnie kell ennek a korlátozásnak a vezető tisztségviselő hozzátartozójára, akitől nem várható reálisan, hogy ellenőrzési jogait hozzátartozója rovására gyakorolja.

2:156. § [A vezető tisztségviselői megbízatás]
(1) A vezető tisztségviselőket az alapszabályban meghatározott, öt évet meg nem haladó időre kell megválasztani vagy az alapszabályban kijelölni.

(2) Ha az alapszabályban a vezető tisztségviselői megbízás időtartamáról a tagok nem rendelkeznek, a vezető tisztségviselőt két évre megválasztottnak kell tekinteni, kivéve, ha az egyesület ennél rövidebb időtartamra jött létre.
(3) A vezető tisztségviselőket az egyesület tagjai közül kell választani. Alapszabály felhatalmazása alapján a vezető tisztségviselők legfeljebb egyharmada választható az egyesület tagjain kívüli személyekből.
(4) A vezető tisztségviselői megbízatás ellátásáért díjazást lehet megállapítani. Nem részesíthető díjazásban a vezető tisztségviselő az egyesület fizetésképtelenségének jogerős megállapítását követően, a felszámolási eljárás tartama alatt.

1. Annak érdekében, hogy az egyesület rendszeresen, előre meghatározott időközönként személyre szabottan értékelhesse a vezető tisztségviselő tevékenységét, a Javaslat előírja, hogy a vezető tisztségviselőt csak határozott időre lehet megválasztani, amely azzal a következménnyel jár, hogy a határozott idő leteltével az egyesület szükségszerűen döntésre kényszerül a tekintetben, hogy újraválasztja-e a vezető tisztségviselőt vagy – ha tevékenységével nincs megelégedve – más vezető tisztségviselőt állít a helyére. A megbízatás időtartamát az alapszabály határozhatja meg, de annak érdekében, hogy a fenti célok valóban érvényesüljenek, a maximális időtartamot a Javaslat öt évben rögzíti.

2. Arra az esetre, ha a tagok nem éltek azzal a lehetőséggel, hogy az alapszabályban meghatározzák a vezető tisztségviselői megbízatás időtartamát, a Javaslat maga állapítja meg ezt a tartamot, de nem a maximális öt évben, hanem ennél rövidebb időben (két év), mert lehetőséget kíván adni az egyesület tagságának arra, hogy egy olyan időszak után, amely már alkalmas lehet a vezető tisztségviselő tevékenységének értékelésére, ezt az értékelést valóban el is végezhesse. Kivételt jelent az az eset, ha az egyesület két évnél rövidebb időtartamra jön létre.

3. A Javaslat abból indul ki, hogy egyesületekben olyan személyek vesznek részt, akik az egyesület céljai iránt elkötelezettek, akik e célokat és az azok megvalósításához szükséges lépéseket a legjobban ismerik. A Javaslat biztosítja az önkormányzás elvét: az egyesület irányítói maguk a tagok lehetnek, a tagság és az ügyvezetés nem válik végletesen ketté. Erre tekintettel rendelkezik úgy, hogy a vezető tisztségviselők legalább kétharmadát a tagok közül kell megválasztani. Ez annyit jelent, hogy ha egy vagy két ügyvezetője van az egyesületnek, akkor ezeknek szükségszerűen egyesületi tagnak kell lenniük, s ha legalább háromtagú elnökség jár el ügyvezető szervként, akkor válik lehetségessé, hogy a vezető tisztségviselők közé nem egyesületi tag is bekerüljön.

4. Nyilvánvaló, hogy az a tag, aki részt vállal az ügyvezetésben, s vezető tisztségviselőként rendszeresen munkát végez az egyesület számára, érdemes lehet arra, hogy díjazásban részesüljön. A díjazás kérdésében a közgyűlésnek kell döntenie. A díjazás függhet az egyesület eredményességétől, anyagi helyzetétől, a vezető tisztségviselő teljesítményétől, s más olyan körülményektől, amelyek állandóan változhatnak, ezért a díjazás mértékét nem lehet az alapszabályban rögzíteni, hanem a közgyűlés a körülményekhez igazodóan határozhat erről a kérdésről.

2:157. § [Az ügyvezető szerv feladatai]

Az ügyvezetés körébe tartozik különösen:

a) az egyesület napi ügyeinek vitele, az ügyvezetés hatáskörébe tartozó ügyekben kellő időben a döntések meghozatala;

b) a törvény szerinti beszámolók előkészítése és a közgyűlés elé terjesztése;

c) az éves költségvetés készítése és a közgyűlés elé terjesztése;

d) az egyesületi vagyon kezelése, a vagyon felhasználására és befektetésére vonatkozó, a közgyűlés hatáskörébe nem tartozó döntések meghozatala és végrehajtása;

e) az egyesület jogszabály és az alapszabály szerinti szervei megalakításának és a tisztségviselők megválasztatásának előkészítése;

f) a közgyűlés összehívása, a tagság és az egyesület szerveinek értesítése;

g) az ügyvezető szerv által összehívott közgyűlés napirendi pontjainak meghatározása;

h) részvétel a közgyűlésen és válaszadás az egyesülettel kapcsolatos kérdésekre;

i) a tagság nyilvántartása;

j) az egyesület szervezeti okiratainak és egyéb könyveinek vezetése;

k) az egyesület működésével kapcsolatos iratok megőrzése;

l) félévente jelentés készítése az egyesület vagyoni helyzetéről és tevékenységéről a felügyelő bizottság részére;

m) az egyesületet érintő megszűnési ok fennállásának mindenkori vizsgálata és annak bekövetkezte esetén a törvényben előírt intézkedések megtétele;

n) az alapszabály felhatalmazása alapján a tag felvételéről való döntés.

Az ügyvezetés körébe tartozó feladatok teljes körűen nem sorolhatók föl. Az ügyvezetés fogalma alá tartozik minden olyan döntés, intézkedés, amely nem a legfőbb szerv kizárólagos hatásköre. A Javaslat ezekről a feladatokról csak példálózó felsorolást tud adni, kiemelve azokat a feladatokat, amelyeket tipikusan és minden egyesületnél el kell látnia az ügyvezetésnek. E feladatok elmulasztása vagy hibás végrehajtása az ügyvezető szerv felelősségét vonja maga után.

2:158. § [A közgyűlés összehívása]

(1) Az ügyvezető szerv köteles a közgyűlést összehívni a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha

a) az egyesület létesítését követő második év elteltét követően az egyesület saját tőkéje veszteség folytán két éven át nem éri el a jegyzett tőke felét;

b) az egyesület vagyona az esedékes tartozásokat nem fedezi;

c) az egyesület előreláthatólag nem lesz képes a tartozásokat esedékességkor teljesíteni.

(2) Az (1) bekezdés alapján összehívott közgyűlésen a tagok kötelesek az összehívásra okot adó körülmény megszüntetése érdekében intézkedést tenni vagy az egyesület megszüntetéséről dönteni.

1. A legfőbb szervre vonatkozó szabályok között rögzíti a Javaslat, hogy a legfőbb szerv ülését általában az ügyvezető szerv jogosult összehívni. Az egyesület működése során azonban kialakulhatnak olyan szituációk, amikor a közgyűlést feltétlenül össze kell hívni, s nem lehet az ügyvezető szerv mérlegelésére bízni azt, hogy tart-e ülést a legfőbb szerv. Ezek az esetek azok, amikor az egyesület vagyoni helyzete olyan romlást mutat, hogy az már az egyesület hitelezőinek érdekeit veszélyeztetné, mert azzal fenyeget, hogy az egyesület képtelen lesz a hitelezői igényeknek megfelelni. Ilyenkor a jog – a hitelezők védelmében – kénytelen beavatkozni az egyesület belső viszonyaiba, s kötelező erővel elrendelni a legfőbb szerv összehívását.

2. Az összehívott közgyűlés köteles az összehívásra okot adó körülmény megszüntetése érdekében intézkedést tenni vagy az egyesület megszüntetéséről dönteni.

2:159. § [A munkáltatói jogok gyakorlása]

(1) Az egyesület munkavállalóival szemben a munkáltatói jogokat a vezető tisztségviselő, több vezető tisztségviselő esetén az alapszabály vagy a közgyűlés határozata alapján kijelölt vezető tisztségviselő gyakorolja.

(2) Az alapszabály vagy a közgyűlés határozata a munkáltatói jogok gyakorlását a vezető tisztségviselő helyett az egyesülettel munkaviszonyban álló más személyre is átruházhatja.

1-2. Az egyesület a célja érdekében kifejtett tevékenységét sok esetben erre szakosodott munkaszervezet felállításával, azaz alkalmazottak foglalkoztatásával tudja hatékonyan megvalósítani. A Javaslat rendezi azt, hogy a munkavállalókkal fennálló munkajogviszonyban ki jogosult az egyesület nevében a munkáltatói jogok gyakorlására. Mivel a munkavállalónak

világosan kell látnia, hogy ki gyakorolhat vele szemben munkáltatói jogokat, rendezni kell azt a kérdést, hogy több vezető tisztségviselő esetén ki jogosult e jogok gyakorlására.

III. Fejezet
Felügyelő bizottság

2:160. § [A felügyelő bizottság létrehozásának kötelező esete]
(1) Kötelező felügyelő bizottságot létrehozni, ha a tagok több, mint egyharmada nem természetes személy vagy ha a tagság létszáma a száz főt meghaladja.
(2) A felügyelő bizottság feladata
a) az ügyvezetés tevékenységének és gazdálkodásának rendszeres ellenőrzése;
b) a többi egyesületi szerv ellenőrzése, a jogszabályok, az alapszabály és az egyesületi határozatok végrehajtásának, betartásának ellenőrzése;
c) az alapszabály felhatalmazása alapján az egyesület más szervei által hozott határozatok ellen benyújtott jogorvoslati kérelmekről való döntés, kivéve azokat, amelyeknek másodfokon való eldöntése a közgyűlés hatáskörébe tartozik.

1. A szervezetek működéséhez elengedhetetlenül hozzátartozik a döntések meghozatalának és végrehajtásának ellenőrzése. Az azonban nem szükségszerű, hogy az ellenőrzés funkciójára elkülönült szerv jöjjön létre. Egy kisméretű, jól átlátható, a tagok által is követhető tevékenységet végző egyesületben a tagok képesek lehetnek az ellenőrzés funkciójának hatékony ellátására. Bizonyos esetekben azonban szükség lehet elkülönült ellenőrző szerv vagy akár szervek létesítésére.

A felügyelő bizottság általános szabályai a jogi személyek általános szabályai között megtalálhatóak [2:76-2:81. §], az egyesületi szabályok között csak az erre a jogi személy fajtára vonatkozó speciális szabályok jelennek meg.

A Javaslat 2:160. §-a ezért kizárólag a kötelezően létrehozandó felügyelő bizottságra tartalmaz rendelkezéseket. Kötelező felügyelő bizottságot létrehozni, ha az egyesület tagjainak több, mint egyharmada nem természetes személy, vagy ha a tagság létszáma a száz főt meghaladja.

2. A (2) bekezdés a felügyelő bizottság feladatainak egyesület-specifikus szabályait tartalmazza.

V. Cím

Az egyesület törvényes működésének biztosítékai

2:161. § [Jogsértő vagy alapszabályba ütköző határozat megtámadása]

(1) Az egyesület alapszabálya előírhatja, hogy a jogszabálysértő vagy az alapszabályba ütköző közgyűlési határozatok megtámadására jogosult személyek a határozat bíróság előtti megtámadását megelőzően a közgyűlés határozatával szemben a felügyelő bizottságtól, más egyesületi szerv határozatával szemben pedig az egyesület közgyűlésétől vagy erre kijelölt szervétől jogorvoslatot kérhetnek. A jogorvoslati eljárás részletes szabályait az alapszabályban kell meghatározni.

(2) A jogorvoslati eljárás eredményeként a közgyűlés vagy a felügyelő bizottság a jogsértő határozatot megváltoztathatja.

1. A Javaslat lehetőséget kíván adni az egyesület tagjainak, hogy egy ún. „belső jogorvoslati rendszert" határozzanak meg, amelynek következtében az egyesület valamely szervének határozatával szemben az érintett személy belső jogorvoslattal élhet és az egyesület másik szerve a támadott határozatot felülbírálhatja, az esetleges hibát kijavíthatja. Ezzel a belső korrekciós mechanizmussal egyrészt erősödhet az egyesület belső autonómiája, másrészt remélhetőleg tehermentesíthetők a bírságok, harmadrészt az egyesület valamely szervének jogsértő határozata házon belül is orvosolhatóvá válhat. Természetesen ez a jogorvoslat nem érinti a jogosultak azon jogát, hogy a jogsértő vagy alapszabályba ütköző határozat bírósági felülvizsgálatát kezdeményezzék.

A jogorvoslatra jogsértő, illetve alapszabálysértő határozatok ellen van lehetőség. A határozatok az egyesületi tagok érdekeit is sérthetik, ezek esetében azonban nincs helye jogorvoslatnak. A közgyűlésen előadhatják a tagok, hogy egy döntés milyen érdekeket sérthet. Ha azonban a közgyűlés egy döntést elfogadott, annak megtámadására pusztán azon az alapon, hogy az egy tag érdekét sérti, nincs lehetőség.

A belső felülvizsgálat szervét az alapszabály határozhatja meg, ez lehet a közgyűlés, más külön erre a funkcióra létesített szerv, de akár a felügyelő bizottság is.

2. A jogorvoslatra jogosult szerv jogkörét tágan határozza meg a Javaslat, amikor lehetővé teszi a jogsértő határozat megváltoztatását.

2:162. § [Könyvvizsgáló]
Kötelező állandó könyvvizsgáló alkalmazása, ha az egyesület gazdasági társaságban részesedéssel rendelkezik.

A Javaslat abban az esetben teszi kötelezővé állandó könyvvizsgáló alkalmazását, ha az egyesület gazdasági társaságban részesedéssel rendelkezik. Ez azonban nem érinti a külön jogszabályokban meghatározott esetköröket. Állandó könyvvizsgálót kell alkalmazni a számviteli rendelkezésekkel összhangban, az ott előírt kritériumok esetén is.

Az állandó könyvvizsgáló feladatait, az egyesületnél elfoglalt jogállását a jogi személyek általános szabályai, a könyvvizsgáló szakmai felelősségét pedig külön jogszabályok rendezik.

2:163. § [Választottbírósági eljárás kikötése]
Az egyesület alapszabálya a tagsági viszonyból, az egyesületi szervek és a tagok egymás közti jogviszonyából eredő jogvitákra kikötheti állandó vagy eseti választottbíróság eljárását.

A Javaslat a társasági jogi tapasztalatok alapján lehetővé teszi a belső jogviták rendezésére állandó vagy eseti választottbírósági eljárás kikötését.

VI. Cím
Az egyesület megszűnése

I. Fejezet
Jogutódlással történő megszűnés

2:164. § [Jogutódlással történő megszűnés]
(1) Egyesület csak egyesülettel egyesülhet.
(2) Egyesület csak egyesületekre válhat szét.

1-2. Az egyesület jogutódlással történő megszűnésének szabályai csak két ponton térnek el a jogi személyekre vonatkozó általános szabályoktól. Az egyesület céljainak megóvása érdekében a Javaslat kizárólag az egyesületekkel történő egyesülést és az egyesületekre való szétválást teszi lehetővé.

II. Fejezet
Jogutód nélküli megszűnés

2:165. § [Jogutód nélküli megszűnési okok]

Az egyesület jogutód nélküli megszűnésére – a jogi személyek megszűnésére vonatkozó általános szabályokon túlmenően – a következő megszűnési okok beállta esetén kerül sor:

a) az egyesület megvalósította célját vagy az egyesület céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és új célt nem határoztak meg;

b) az egyesület fizetésképtelenné válik;

c) az egyesület tagjainak száma három hónapon keresztül nem éri el a tíz főt.

Az egyesület jogutód nélküli megszűnésére a törvényben meghatározott okokból kerülhet sor. Ezen okok egy része a jogi személyekre vonatkozó általános szabályok között került megfogalmazásra, amelyeket a Javaslat e helyütt további, sajátosan az egyesületeknél alkalmazható okokkal egészít ki. Ezek az okok lehetnek belső, azaz egyesület életéből fakadó, esetleg már előre kódolt megszűnési okok, és lehetnek előre nem látható okok.

Az egyesület célhoz kötöttségét jelzi, hogy ha az alapszabályban kitűzött cél megvalósult vagy a cél elérése lehetetlenné vált, az egyesületnek meg kell szűnnie, kivéve, ha a tagok más cél kitűzésében egyeznek meg. Ilyenkor az egyesület a meglévő tagsággal és vagyonnal az újonnan kitűzött cél érdekében tevékenykedik tovább.

Az egyesület fizetésképtelenné válását követően – a fizetésképtelenségi szabályokkal összhangban – megszűnik.

Mivel az egyesület legalább tíz taggal alapítható, nem engedhető meg, hogy tartósan e létszám alatt működjön. Ugyanakkor az sem lenne hatékony megoldás, ha a tagok számának a minimális létszám alá csökkenése rögtön az egyesület megszűnéséhez vezetne. A Javaslat három hónapot enged arra, hogy az egyesület új tagok belépésével ismét elérje a megkövetelt taglétszámot.

2:166. § [Megszűnési eljárás]

(1) A megszűnési ok bekövetkezte esetén az ügyvezető szerv haladéktalanul köteles a nyilvántartást vezető bíróságnál ezt a tényt bejelenteni vagy ha az egyesület megszűnéséről szóló döntés a legfőbb szerv hatáskörébe tartozik, a közgyűlést az egyesület megszűnésének tárgyában hozandó határozathozatal érdekében összehívni. Az

ügyvezető szerv köteles a közgyűlés részére az egyesület vagyoni helyzetére vonatkozó előterjesztést, továbbá az egyesület ismert hitelezőiről, a tartozások megjelölésével összeállítást készíteni.
(2) A közgyűlés megszűnéssel kapcsolatos határozatát az ügyvezető szerv nyolc napon belül megküldi a nyilvántartást végző bíróságnak, amely közzéteszi az egyesület megszűnésére irányuló eljárás megindítását.
(3) Ha a közgyűlés nem rendelkezik határozatképességgel, és a megszűnés tárgyában a határozatképtelenség miatt a közgyűlés nem hozott határozatot, valamint a határozatképtelenség miatt megtartott ismételt közgyűlés sem volt megtartható, az ügyvezető szerv is kérelmezheti a bíróságtól a megszűnési eljárás lefolytatását. Ilyen esetben a közgyűlési határozatokat a nyilvántartást végző bíróság pótolja.

1. A megszűnési ok vizsgálata és figyelemmel tartása az ügyvezetés feladata. A megszűnési ok bekövetkeztének esetére a Javaslat az ügyvezető szervhez külön feladatokat telepít. Az ügyvezető szerv köteles az egyesület vagyoni helyzetét számba venni, és ha a megszűnési eljárás megindítása közgyűlési határozathozatalt igényel (például a végelszámoló kijelölése), a közgyűlést összehívni. Természetesen nincs szükség a közgyűlés határozatára akkor, ha az egyesület megszűnésére felszámolási eljárás keretében kerül sor, hiszen ilyen esetben a felszámolási eljárást bíróság indítja meg, s a felszámolót is kirendeli.

2. A megszűnési ok bekövetkeztét, illetve a megszűnéssel kapcsolatos közgyűlési döntést is be kell jelenteni a nyilvántartást végző bíróságnak, amely megvizsgálja, hogy valóban beállt-e a bejelentett megszűnési ok, például valóban lehetetlenné vált-e az egyesületi cél megvalósítása, s ha rendjén valónak találja a bejelentést, akkor a megszűnési eljárás megkezdését közzéteszi.

3. Ha a megszűnési ok bekövetkezett, de a közgyűlés nem hozza meg a megszűnéshez szükséges határozatokat, ez nem eredményezheti azt, hogy mégsem szűnik meg az egyesület. Ilyenkor ugyanis az ügyvezető szerv a nyilvántartást végző bírósághoz fordulhat, s ez esetben a hiányzó döntéseket a bíróság fogja meghozni.

2:167. § [Rendelkezés a fennmaradó vagyonról]
(1) A hitelezők követeléseinek kiegyenlítése után fennmaradó vagyont az alapszabályban meghatározott személynek, ennek hiányában pedig a nyilvántartást végző bíróság által az egyesület céljával megegyező vagy hasonló cél megvalósítására létrejött olyan közhasznú szervezet részére kell átadni, amely a vagyonjuttatáshoz hozzájárult.

(2) A fennmaradó vagyon sorsáról a nyilvántartást végző bíróságnak a törlést kimondó határozatában kell rendelkeznie, a vagyonátruházás teljesítésére szükség esetén ügygondnokot kell kirendelni. A vagyont csak az egyesület törlése után lehet átadni az új jogosultnak.

1. A megszűnési eljárásban az egyesület vagyonát elsősorban az egyesülettel szembeni hitelezői követelések kielégítésére kell felhasználni. Az ezt követően megmaradt vagyonról a tagok dönthetnek az alapszabályban. Ha az alapszabály nem jelöli meg a fennmaradó vagyon kedvezményezettjét, vagy a vagyont a kijelölt személy visszautasítja vagy azt más okból nem szerezheti meg, a Javaslat úgy rendelkezik, hogy a vagyonról a bíróság jogosult rendelkezni. Annak érdekében, hogy a vagyon csak altruista célokra legyen felhasználható, a Javaslat kimondja, hogy a bíróság a vagyont más közhasznú szervezetre ruházhatja át.

2. A vagyoni juttatásról a bíróságnak határozatot kell hoznia, és annak teljesítésére csak az egyesület megszűnésével egyidejűleg kerülhet sor, hogy ne maradjon uratlanul a vagyon.

2:168. § [A vezető tisztségviselők felelőssége jogutód nélküli megszűnés esetén]
Az egyesület jogutód nélküli megszűnése után a vezető tisztségviselőkkel szemben e minőségükben az egyesületnek okozott károk miatti kártérítési igényt – a jogerős bírósági törléstől számított egy éven belül – az egyesület törlésének időpontjában tagsági jogviszonyban álló tag érvényesítheti annak a javára, aki részére a megszűnéskor fennmaradó egyesületi vagyont át kellett adni vagy ha lett volna vagyon, át kellett volna adni.

A vezető tisztségviselőknek a jogi személlyel szemben fennálló felelősségéről a jogi személyek általános szabályai rendelkeznek. A felelősség feltételeiről az egyesületek esetében nem szükséges speciális szabályokat alkotni, ám azt itt kell rendezni, hogy miként érvényesülhet ez a felelősség az egyesület megszűnése után. A jogi személy megszűnésével a jogi személy elveszti jogképességét, ezért kártérítési felelősségi igényt sem érvényesíthet. Nem lenne azonban indokolt, hogy pusztán a jogi személy megszűnése miatt a vezető tisztségviselő mentesüljön az őt egyébként terhelő felelősség alól. Különösen akkor nem indokolt ez, ha éppen a vezető tisztségviselő felróható magatartása okozta a jogi személy megszűnését.

Mivel az egyesület megszűnése esetén a hitelezői igények kielégítése után megmaradó vagyon nem száll vissza a tagokra, hanem más, hasonló célú szervezethez kerül, az utóbb, kártérítés címén

behajtott összegnek is ugyanez lesz a sorsa. Ha a megszűnéskor az egyesületnek nem volt vagyona, a kártérítésről a bíróság a megszűnési szabályok figyelembe vételével dönt.

ÖTÖDIK RÉSZ

AZ ALAPÍTVÁNY

I. Cím

Általános rendelkezések

2:169. § [Az alapítvány fogalma]

Az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy. Az alapító az alapító okiratban meghatározza az alapítványnak juttatott vagyont és az alapítvány szervezetét.

A Javaslat abból indul ki, hogy alapítvány rendelése a magánautonómiának ugyanúgy elválaszthatatlan része, mint a szerződéskötés vagy a társaságalapítás szabadsága. Az alapítvány esetében a magánautonómiát az alapító egyoldalú (élők között tett vagy végrendeletbe foglalt) jognyilatkozata juttatja kifejezésre. A Javaslat a hatályos joghoz képest liberalizálja az alapítvány magánjogi szabályozását. Ez az elvi kiindulópont tükröződik mindenekelőtt abban, hogy a Javaslat nem teszi az alapítványrendelés feltételévé annak közérdekű célját. Noha várhatóan az alapítványok a jövőben is jelentős részben közérdekűnek minősíthető célt fognak szolgálni, a Javaslat elismeri a más célra történő alapítványrendelést is. Ez a megoldás elejét veszi azoknak a jogalkalmazási nehézségnek, amelyek a bírói gyakorlatban az alapítványi cél közérdekűségének megítélése körül óhatatlanul felmerülnek. Az alapítványrendelés elvi szabadságából folyik a Javaslat több konkrét rendelkezése, így például az alapítói jogok átruházhatóságának kifejezett megengedésére vonatkozó szabály (2:188. §, a jelenlegi „kijelölési" jog helyett). Ezzel a céllal összhangban a Javaslat nem kívánja fenntartani a jövőre nézve a közalapítványi formát.

A Javaslat nem határozza meg, hogy ki lehet alapítvány alapítója, mert abból indul ki, hogy alapvetően valamennyi jogalany részére meg kell adni az alapítvány létesítésének a lehetőségét. Ez alól kivételt jelent két esetkör. Ha valamely jogi személyre vonatkozó speciális követelmények, az adott jogi személy vagyonának rendeltetése nem teszi indokolttá az alapítvány létrehozatalát, akkor elképzelhető az alapítás jogának korlátozása. De az ezt kimondó szabályt nem a Ptk.-ban, hanem a megfelelő közjogi normában – például az államháztartási szabályok között – kell elhelyezni, hiszen a korlátozás gyökere nem magánjogi jellegű. A másik korlát, hogy az alapítvány ne létesíthessen további alapítványt. Ezt a szabályt a Javaslat 2:170. §-a tartalmazza.

Az alapítvány rövid, átmeneti célok megvalósítására történő létesítését a Javaslat nem támogatja. Az alapítványnak folyamatosan kell működnie, így a tevékenységet nem folytató alapítványok a

törvényességi felügyeleti eljárás keretében megszüntethetők. Bár a Javaslat a 2:170. §-ban foglalt korlátozások mellett bármilyen célra megengedhetőnek tartja alapítvány létesítését, az alapítványi célok közül mégis ki kell emelnünk az altruista célokat mint hagyományos és klasszikus alapítványi célokat, amelyek nagy valószínűséggel a jövőben is az alapítványi célok többségét teszik majd ki.

Az alapító szabad döntési jogkörébe tartozik az alapítvány szervezetének kialakítása, a törvény keretei között. Az alapítvány vagyon nélkül nem létesíthető, a vagyonjuttatás az alapító kötelezettsége.

2:170. § [Az alapítvány tevékenységének korlátai]
(1) Alapítvány nem alapítható gazdasági tevékenység folytatására.
(2) Az alapítvány csak az alapítványi cél megvalósítását közvetlenül szolgáló gazdasági tevékenység végzésére jogosult.
(3) Alapítvány nem lehet korlátlan felelősségű tagja más jogalanynak, nem létesíthet alapítványt, nem csatlakozhat alapítványhoz és nem juttathat vagyont más alapítvány részére.
(4) Alapítvány – ha törvény eltérően nem rendelkezik – nem hozható létre az alapító, a csatlakozó, az alapítványi tisztségviselő, az alapítványi szervek tagja, valamint ezek hozzátartozói érdekében.

1-2. A Javaslat a Ptk. szabálya helyett szélesebb körben, tágabb célokkal engedi meg alapítványok létesítését. Az alapítványi célok tekintetében a Javaslat elvi jelentőségű szabálya lényegében egy negatív korlátot fogalmaz meg: az alapítvány gazdasági tevékenység céljából nem létesíthető. A Javaslat nem tiltja meg, hogy az alapítvány gazdasági tevékenységet folytasson, de csak az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdálkodási tevékenység folytatására van lehetőség. A magyar jogban a gazdasági tevékenység gyakorlására jogalanyok széles tára áll rendelkezésre, az alapítványt a nem üzletszerű tevékenységek körére kell megtartani.

3. Az alapítványi vagyon megóvását szolgálja, hogy az alapítvány korlátlan felelősségvállalással más jogalany tagja nem lehet, hiszen ezzel kockára tenné az egész alapítványi vagyont, s ezen keresztül az alapítványi cél megvalósítását is. Az alapítvány más jogalanyban tagként való részvétele a korlátlan felelősségű tagságon kívül azonban önmagában nem jelent veszélyt az alapítványi célra és vagyonra, így e lehetőség kizárása nem indokolt.

A Javaslat tiltja, hogy alapítvány más alapítvány részére – alapítással, csatlakozással vagy más vagyonjuttatással – vagyont adjon át. Nehéz elképzelni olyan alapítványi célt, amelyet csak egy újabb alapítvány létrehozásával lehet megvalósítani. Az alapítvány létesítése önálló alapítványi célként nem fogadható el, ezt a tilalmat a jelenlegi joggyakorlat is elismeri. Az alapítványnak magának kell megvalósítania a célját, és a vagyonát közvetlenül ennek a célnak a megvalósítására kell felhasználnia.

4. A § (4) bekezdése további negatív korlátokat állít fel. Az alapítvány – mint célra rendelt vagyon – a törvényben meghatározott kivételekkel nem hozható létre az alapító, a csatlakozó és hozzátartozóik érdekében. A felsorolt személyek javára csak a törvényben külön meghatározott körben – a 2:176. § keretei között – folytathat tevékenységet. A klasszikusnak nevezhető összeférhetetlenségi szabályok érvényesülése érdekében a vezető tisztségviselők és az alapítvány egyéb tisztségviselői sem lehetnek az alapítványnak a kedvezményezettjei, továbbá mindezen személyek hozzátartozóit is kizárja a Javaslat az alapítványi tevékenység jogosultjai köréből.

2:171. § [Alapítvány létesítése több alapító által]
(1) Több személy együttesen is létesíthet alapítványt, kivéve, ha az alapítvány létesítésére végrendeletben vagy öröklési szerződésben kerül sor.
(2) Ha több alapító létesít alapítványt, az alapítói jogokat az alapító okirat eltérő rendelkezésének hiányában az alapítók együttesen gyakorolják.

1. Alapítványt nemcsak egyetlen alapító hozhat létre, hanem több alapító együttesen is. Ez alól kivétel az az eset, ha az alapítványt végrendeletben vagy öröklési szerződésben rendelik. Az öröklési jogi szabályok szerint két vagy több személynek bármilyen alakban ugyanazon közokiratba foglalt végrendelkezése érvénytelen, így nyilvánvalóan érvénytelen lesz az ilyen okiratban rendelt alapítvány is. Ha pedig többen külön-külön végrendeletekben rendelnék ugyanazt az alapítványt, képtelenség volna az alapítvány létesítésének időpontját megállapítani. Az alapítvány létesítésének időpontjának megállapítása több örökhagyó által közös öröklési szerződésben rendelt alapítvány esetében is komoly nehézségekbe ütközhetne.

2. Ha több személy közösen hoz létre alapítványt, főszabály szerint együttesen gyakorolják az alapítói jogokat, vagyis döntéseiket konszenzussal hozhatják meg. Ez azonban az alapítói jogok gyakorlását nehézkessé teszi, szélsőséges esetben meg is gátolhatja. Amennyiben az alapítói jogok gyakorlására több személy jogosult, a Javaslat 2:187. §-a alapján az alapítói jogok gyakorlása az alapítók gyűlése keretében történik.

Az alapítók gyűlésére vonatkozó további szabályokat az alapítói jogok gyakorlására vonatkozó VI. Cím tartalmazza, de már itt érdemes felhívni a figyelmet arra arra, hogy az alapítók gyűlésének létesítése esetén – a létszám figyelembevételével – azt is meg kell határozni, hogy az a korlátolt felelősségű társaság taggyűlésére vagy pedig az egyesület közgyűlésére vonatkozó szabályok szerint működik-e. Bármelyik megoldás képes lehet ugyanis az alapítók gyűlése működéséhez szükséges szabályozás biztosítására.

II. Cím
Az alapítvány vagyona

2:172. § [A vagyon rendelkezésre bocsátása]

(1) Az alapító köteles az alapítványi cél folyamatos megvalósításához szükséges vagyoni hozzájárulást teljesíteni.

(2) Az alapítónak a nyilvántartásba vételi kérelem benyújtásáig legalább az alapítvány működésének megkezdéséhez szükséges vagyont át kell ruháznia az alapítványra.

(3) A vagyon átruházásának időpontját az alapító okirat határozza meg, azzal, hogy a teljes vagyont legkésőbb az alapítvány nyilvántartásba vételétől számított egy éven belül kell rendelkezésre bocsátani.

(4) Ha az alapító az alapító okiratban meghatározott határidőn belül a teljes vagyont nem ruházza át az alapítványra, a kuratórium az alapítót megfelelő határidő tűzésével kötelezettségének teljesítésére szólítja fel. A határidő eredménytelen elteltét követően a nyilvántartó bíróság – a kuratórium bejelentése alapján – az alapítói jogok gyakorlását felfüggesztheti. A felfüggesztés időtartama alatt az alapítói jogokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

(5) Az alapítói jogok felfüggesztése nem mentesíti az alapítót az alapító okiratban vállalt vagyoni hozzájárulás teljesítésének kötelezettsége alól.

1. A működőképességhez, valamint a cél eléréséhez az alapítványnak vagyonra van szüksége. Az alapítvány vagyonát – a jogi személyek általános szabályaiból is következően – az azt létrehozó személynek, azaz az alapítónak kell biztosítania. Ennek a vagyonnak olyan mértékűnek kell lennie, hogy az alapítványi cél folyamatos megvalósítása biztosított legyen. Természetesen csak esetről-esetre ítélhető meg, hogy mit jelent ez a követelmény.

A minimális vagyont magasabb mértékben kell megállapítani annál az alapítványnál, amelyhez nem lehet csatlakozni, s ezért az alapítványi cél megvalósítására csak az alapító által rendelkezésre bocsátott vagyon szolgál, mint a nyílt alapítványnál, ahol csak az induló vagyont kell az alapítónak

rendelkezésre bocsátania. A jogi személyekre vonatkozó általános szabályokkal összhangban ez utóbbi esetben is szükség van a vagyon vonatkozásában egy olyan minimális küszöbre, amely alatt nem létesíthető alapítvány. A minimális vagyont a Javaslat az alapítványi cél folyamatos megvalósításához szükséges mértékben javasolja meghatározni, végső soron a vagyon nagyságának elfogadhatóságáról a nyilvántartást végző bíróság dönt majd. Ha az alapítvány nem képes az elemi működésre vagy ha veszélyeztetett az alapítvány hitelezőinek érdeke, úgy nyilvánvalóan nem beszélhetünk az alapítványi cél folyamatos megvalósításához szükséges mértékű vagyonról.

A minimális vagyon mértékénél arra is tekintettel kellett lenni, hogy az alapítványi vagyont nem szabad felélni. Alapvetően az alapítványi vagyon hozadékát lehet alapítványi célokra fordítani. Ez indokolhatja a zárt alapítványok esetén a nagyobb összegű vagyonjuttatást.

2-3. Az alapító okiratban rögzített vagyonból az alapítónak a nyilvántartásba vételig a működés megkezdéséhez szükséges részt kell az alapítvány rendelkezésére bocsátania, a fennmaradó vagyont pedig legkésőbb az alapítvány nyilvántartásba vételét követő egy éven belül szolgáltatnia. Lehetséges, hogy az alapító a vagyont részletekben bocsátja az alapítvány rendelkezésére, de a nyilvántartásba vételt követő egy éven belül azonban a teljes vagyont szolgáltatnia kell.

4. Amennyiben az alapító késedelembe esik a vagyon szolgáltatásával, a kuratórium kötelessége az alapítvány vagyoni igényének kikényszerítése. Az alapító és az alapítvány nevében eljáró kuratórium közötti konfliktusban a nyilvántartást végző bíróság az alapító jogok felfüggesztésével kényszerítheti ki az alapítótól a vagyoni juttatás teljesítését. Természetesen az alapítvány polgári perben is követelheti az alapítótól a vagyoni szolgáltatás teljesítését, a (4) bekezdés szabálya a nemperes eljárás gyorsaságával csak további jogi utat kíván adni a vagyoni juttatás kikényszerítéséhez.

5. Az alapítóval szemben alkalmazott bírósági szankcióval (az alapítói jogok felfüggesztése) természetesen nem mentesülhet az alapító a vállalt kötelezettség teljesítése alól. A szankció alkalmazásának éppen a kötelezettség kikényszerítése a célja.

2:173. § [Az alapítvány vagyonának kezelése]
Az alapítvány vagyonát céljának megfelelően, az alapító okiratban meghatározott módon kell kezelni.

Az alapítvány vagyonával történő gazdálkodást, a vagyon kezelését, gyümölcsöztetését az alapító az alapító okiratban foglalt szabályokkal határozhatja meg. Az ún. vagyonfelélő, kolduló-

alapítványok létesítését a Javaslat nem támogatja, sőt kifejezetten ezek ellen kíván hatékonyabb szabályozást kialakítani. A Javaslat alapján azok a formációk, amelyek vagyon nélkül alakulnak, és csakis külső anyagi segítséggel kívánják céljukat megvalósítani, nem nyerhetik el az alapítványi státust, és ezzel a jogi személy védett kategóriáját. Az alapítvány létesítéséhez és tevékenységének megvalósításához létező és stabil vagyon szükséges.

A vagyonra vonatkozó gazdálkodási szabályok betartása az ügyvezetés kötelezettsége, továbbá szintén az ügyvezetést terheli az a kötelezettség is, hogy a vagyont úgy hasznosítsa, hogy abból megfelelő tőkejövedelem származzon, s a vagyon hozadékát kellő gondossággal eljárva az alapítványi célok megvalósítására fordítsa. Az alapítvány vagyonával történő gazdálkodással kapcsolatos követelmények természetesen csak a belső viszonyokban érvényesülhetnek, ezek az ügyvezetés számára állítanak föl korlátokat, de nem korlátozhatják az alapítvány hitelezőinek az alapítvánnyal szemben érvényesíthető igényeit. Az alapítvány nem tagadhatja meg a hitelezők igényeinek kielégítését arra hivatkozva, hogy azzal az alapítvány vagyona olyan mértékben csökkenne, hogy azzal az alapítványi cél megvalósulása kerülne veszélybe. Ha a hitelezők kielégítése következtében az alapítványi cél megvalósulása veszélybe kerül, felmerülhet az ügyvezetés felelősségre vonásának lehetősége.

2:174. § [A jogutód nélkül megszűnő alapítvány vagyona]

(1) Az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők kielégítése után megmaradó vagyon az alapító okiratban megjelölt személyt illeti, azzal, hogy az alapítót, a csatlakozót és az egyéb adományozót, továbbá ezek hozzátartozóit megillető vagyonrész nem haladhatja meg az alapító, a csatlakozó és az egyéb adományozó által juttatott vagyont.

(2) Az alapító az általa juttatott vagyonról az alapítvány jogutód nélküli megszűnésekor is rendelkezhet, ha az alapító okirat ilyen esetre a vagyonról nem rendelkezik vagy a rendelkezés teljesítése nem valósulhat meg.

(3) A vagyon a nyilvántartó bíróság által kijelölt alapítványt illeti, ha az alapító nem rendelkezik a megszűnő alapítvány vagyonáról, vagy ha az alapító által megjelölt személy a vagyont nem fogadja el vagy azt nem szerezheti meg.

(4) A nyilvántartó bíróság a vagyont a kuratórium és a felügyelő bizottság véleményének figyelembe vételével az alapítvány céljával azonos célú, ilyen hiányában hasonló célú alapítványnak juttatja. A juttatás elfogadásáról az alapítványnak döntenie kell.

1. Az alapítványi vagyon forrásainak összetettségére és az alapítványi vagyon célhoz kötöttségére tekintettel az alapítvány megszűnése esetén nem érvényesül olyan általános elv, hogy a maradványvagyon az alapítót illetné. E helyett az alapítvány megszűnése esetén a hitelezők igényeinek kielégítése után fennmaradó vagyonra az alapító okiratban kijelölt személy válik jogosulttá. Ezzel a lehetőséggel az alapítói jogokat kívánja erősíteni a Javaslat.

Általános tilalomként fogalmazódik meg, hogy az alapítóra, illetve az alapító jogok mindenkori gyakorlójára, a csatlakozóra és az egyéb adományozókra a juttatottnál nagyobb vagyon nem szállhat vissza.

2-3. Abban az esetben, ha az alapító okirat nem tartalmaz a maradványvagyon sorsára vonatkozó rendelkezést vagy az erre vonatkozó rendelkezés nem valósulhat meg, akkor az alapítónak még mindig joga van annak meghatározására, hogy ki legyen a vagyon jogosultja. Ha az alapító okirat nem tartalmazza a jogosultat, és az alapító sem él a kijelölés jogával, illetve a kedvezményezett a vagyont visszautasítja, vagy egyéb okból a vagyonrendelés nem tud teljesedésbe menni, a nyilvántartó bíróság jelöl ki egy másik alapítványt a vagyon jogosultjaként.

4. A vagyonnövekményt a nyilvántartó bíróság jogosult – a kuratórium és a felügyelő bizottság véleményének figyelembe vételével – hasonló célú alapítványnak juttatni. A Javaslat iránymutatást ad a bíróságnak arra nézve, hogy milyen szempontok alapján választhatja ki azt a másik alapítványt, amelyiknek a megszűnő alapítvány maradványvagyonát adja. Ebből a szempontból az alapítványi célok azonosságának vagy hasonlóságának van döntő szerepe. Ugyanakkor az új jogosultként kiszemelt alapítványra – tiszteletben tartva annak autonómiáját – nem lehet rákényszeríteni a megszűnő alapítvány maradék vagyonát. Ahhoz, hogy ilyen juttatásban részesüljön, a bíróság által való kijelölést el kell fogadnia.

III. Cím
Kedvezményezettek

2:175. § [A kedvezményezettek meghatározása]

(1) Alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában a kedvezményezettet a kuratórium jelöli ki.

(2) A kedvezményezett kijelölésére jogosult szerv dönt a kedvezményezettet megillető szolgáltatásról is.

1-2. A Javaslat újdonsága, hogy megnevezi az alapítvány tényleges gazdasági haszonélvezőit, a kedvezményezetteket. A kedvezményezettek törvényi szabályozását nem pusztán a kizárási és

összeférhetetlenségi szabályok pontos meghatározása miatt tartjuk szükségesnek, hanem egy új típusú alapítványi modell egyik szerveként is részt vehetnek az alapítvány életében. A kedvezményezetteket akár szervezeti szinten is, egyéb alapítványi szervként beemelheti az alapító az alapítvány szervezetébe.

A kedvezményezettek körét, sőt magát a kedvezményezetteket az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában az alapítvány ügyvezető szerve, a kuratórium jogosult meghatározni. A kedvezményezetteket kijelölő alapítványi szerv jogosult a kedvezményezetteket megillető szolgáltatások meghatározására is.

2:176. § [Az alapító és a hozzátartozó mint kedvezményezett]
(1) Az alapító és a csatlakozó csak abban az esetben lehet az alapítvány kedvezményezettje, ha az alapítvány célja az alapító tudományos vagy művészeti alkotásainak gondozása.
(2) Az alapító és a csatlakozó hozzátartozója csak abban az esetben lehet az alapítvány kedvezményezettje, ha az alapítvány célja a hozzátartozó tudományos vagy művészeti alkotásainak gondozása, a hozzátartozó ápolása, gondozása, tartása, egészségügyi ellátási költségeinek viselése, iskolai tanulmányainak ösztöndíjjal vagy egyéb módon történő támogatása.

1-2. A családi alapítványt számos kontinentális jogrendszer ismeri. A családi alapítvány céljaként a Javaslat csak meghatározott tevékenységek folytatását teszi lehetővé, úgy, mint az alapító hozzátartozója szellemi hagyatékának kezelése, továbbá meghatározott családi körhöz tartozó személyek ápolása, gondozása, tartásának biztosítása stb. A családi alapítvány bevezetésével a családtagok közötti tartási- és öröklési szerződések részbeni kiváltása, a generációkon átnyúló gondoskodás biztosított lehet.

Mindenképpen újdonsággal bír az alapító saját célú alapítvány-létesítésének megengedése, de ez az alapítvány csak egy igen szűk tevékenységi körre korlátozódhat, az alapító tudományos vagy művészeti alkotásainak gondozására. Mindennek indoka, hogy a magánszemélyek anyagi javai ápolása során kiemelt figyelmet és védelmet kaphassanak az alapítvány biztos jogintézményének keretei között.

2:177. § [A kedvezményezett alapítvánnyal szemben támasztható igényei]
A kedvezményezettként megjelölt személy nem támaszthat igényt az alapítvánnyal szemben, kivéve, ha

a) az alapító okirat a kedvezményezett személyt, a neki járó szolgáltatást és a teljesítés időpontját a teljesítéshez szükséges módon meghatározza;
b) a kuratórium a kedvezményezett részére szóló juttatásról döntött, és döntését a kedvezményezettel közölte.

A kedvezményezettek jogállása az alapítványi szabályozás egyik legproblematikusabb pontja. Tisztázandó ugyanis, hogy a kedvezményezetti körbe tartozás megnyitja-e a jogot arra, hogy valaki személy szerint követelhessen az alapítványtól valamilyen alapítványi szolgáltatást, támogatást. A Javaslat szerint ez a jog az absztrakt módon meghatározott kedvezményezetteket nem illeti meg, hiszen nem lehet elvonni az alapítványtól, illetve annak megfelelő szerveitől a vagyon feletti döntés jogát. Ennek megfelelően a kedvezményezett csak akkor léphet fel igénnyel az alapítvánnyal szemben, vagyis kedvezményezettek részére kereseti jogot csak akkor kíván adni a Javaslat, ha a kedvezményezett javára szóló juttatásról az ügyvezető szerv döntött, és döntését közölte a kedvezményezettel, illetve ha az alapító okirat kikényszeríthető követelésként határozza meg a kedvezményezettet megillető szolgáltatást. A kuratórium döntését követően azért van szükség a döntés kedvezményezettel való közlésére, mert ez következik a szerződési nyilatkozatokra vonatkozó általános rendelkezésekből is. A kuratórium döntését olyan jognyilatkozatként kell felfogni, amely a jogosult tudomásszerzésével válik hatályossá. A jogosult természetesen más úton is tudomást szerezhet a kuratórium döntéséről, de a Javaslat szerint a juttatást csak akkor követelheti, ha arról a kuratórium mint a követelés kötelezettje tájékoztatta.

IV. Cím
Az alapítvány létesítése végintézkedéssel

Az alapítói ügylet egyoldalú, nem címzett jognyilatkozat, amelyben az alapító az alapítvány létrehozatalára irányuló szándékát megfogalmazza és a törvényben meghatározott egyéb kérdésekben nyilatkozik. Az alapító ügyletre egyébként a szerződésekre (jognyilatkozatokra) vonatkozó érvényességi szabályok alkalmazandók, a jogi személyekre vonatkozó általános rendelkezések korlátai között.

2:178. § [Alapítvány létesítése végintézkedéssel]
(1) Alapítvány írásbeli végrendeletben vagy öröklési szerződésben is létesíthető. Ilyen esetben a végintézkedésnek kell tartalmaznia az alapító okiratot.
(2) Írásbeli végrendeletben vagy öröklési szerződésben létesített alapítvány esetében az alapítvány nyilvántartásba vétele iránt a kuratórium tagjainak kijelölt személyek

kötelesek eljárni. Ha a nyilvántartásba vétel iránt egyik kuratóriumi tagnak kijelölt sem intézkedik, a nyilvántartó bíróság által kijelölt ügygondnok köteles eljárni.
(3) A végrendeletben vagy öröklési szerződésben létesített alapítvány a bejegyzéssel az alapító halálának időpontjára visszamenő hatállyal jön létre.
(4) Végrendeletben vagy öröklési szerződésben létesített alapítvány a végintézkedés tartalmától függően örökösnek vagy hagyományosnak minősül.
(5) Az alapítvány nyilvántartásba vétele ügyében eljáró személy jogosult az alapítvány vagyonának kezelésére és köteles az alapítványi vagyon megóvása érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni.

1-5. Alapító ügylet végintézkedésben is megfogalmazható, nevezetesen végrendelet vagy öröklési szerződés formájában. Ezen túlmenően alapítvány létrehozatalát akár meghagyás formájában is el lehet rendelni, ilyenkor azonban az alapító nem az örökhagyó, hanem a meghagyással terhelt örökös vagy hagyományos lesz. Ezzel az esettel a következő § foglalkozik.

Az írásbeli végrendeletben és az öröklési szerződésben való alapítványrendelésnek az a feltétele, hogy a végintézkedés tartalmazza az alapítvány alapító okiratát is. Ha az alapító okirat hiányzik, akkor az alapítvánnyal kapcsolatos intézkedést esetleg meghagyásként lehet értelmezni.

A végintézkedési lehetőségek közül csak az írásbeli magánvégrendeletet és az öröklési szerződést ismeri el a Javaslat, mint olyanokat, amelyekben alapítvány létesíthető. Halál esetére szóló ajándékozásban ez a lehetőség fogalmilag kizárt. A halál esetére szóló ügyletben tett alapítvány létrejötte esetében viszont a Javaslat szerint az alapítvány az örökhagyó halálának pillanatában jön létre, hogy az öröklési jog alapvető szabálya – amely szerint az öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg – ne szenvedjen sérelmet.

A halál esetére szóló ügyletben tett alapítványnál külön probléma a létesítés végrehajtása. Ebben az időpontban nem lehet tudni, hogy az örökhagyó-alapító által kijelölt kuratóriumi tagok egyáltalán élnek-e még, és elvállalják-e ezt a tisztséget. Ezért a Javaslat a kuratórium tagjaiként kijelölt személyeket jelöli meg mint az alapítvány nyilvántartásba vételének ügyében eljárni köteles személyeket, annak érdekében, hogy az alapítvány létrehozatala, bejegyzése lehetőleg ne sikkadjon el. Ha az alapítvány nyilvántartásba vétele ügyében intézkedni köteles személyek egyike sem intézkedik, úgy a nyilvántartó bíróság által kijelölt ügygondnok köteles eljárni.

Az alapítvány bejegyzése mellett a tulajdonképpen „ideiglenes alapítói jogokkal rendelkező személy" kötelessége az is, hogy a létesítendő alapítvány vagyonát megvédje, és az alapítvány

várományi vagyonának a kezelésére is felhatalmazást kap. Ez a felhatalmazás az alapítvány érdekében történő eljárásra, valamint a vagyon megóvása miatt szükséges.

A Javaslat rendelkezik arról is, hogy a végintézkedés tartalmától függően az alapítvány örökösnek vagy hagyományosnak tekinthető.

2:179. § [Alapítvány létesítése meghagyással]
(1) Alapítvány létesítését az örökhagyó meghagyásban is elrendelheti. A meghagyásban meg kell határozni a létesítendő alapítvány célját és vagyonát, valamint ki kell jelölni azt a személyt, aki az alapítvány létrehozását követelheti.
(2) Az alapítvány létrehozásának követelésére jogosult személy a bíróságtól kérheti az alapítvány alapító okiratának megalkotását és az örökös vagy a hagyományos kötelezését az alapítványi vagyon szolgáltatására, ha a meghagyást annak kötelezettje felszólítás ellenére nem teljesíti. Az alapítvány létrehozásának követelésére jogosult személy a bíróság határozata alapján kérheti a nyilvántartó bíróságtól az alapítvány nyilvántartásba vételét.
(3) A (2) bekezdés szerint létesített alapítvánnyal kapcsolatos alapító jogokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

1. Ha az örökhagyó végintézkedésében meghagyja az örökösnek vagy hagyományosnak, hogy alapítványt hozzon létre, akkor az alapítvány nem a halál pillanatában jön létre. Ilyenkor az örököst vagy a hagyományost terhelő meghagyás által kibocsátandó alapító okirattal kezdődik az alapítás folyamata. A Javaslat az örökhagyó ilyen tartalmú intézkedését kikényszeríthető végintézkedésként szabályozza. A kikényszeríthetőség azonban megkívánja, hogy az örökhagyó legalább az alapítvány célját, az alapítványi célra rendelt vagyont és az alapítvány létesítésének kikényszerítésére jogosult személyt megjelölje. Ezen elemek bármelyikének hiánya esetén az alapítvány létrehozatala nem kényszeríthető ki.

2. A Javaslat szabályozza azt az eljárást, amelynek alapján a meghagyásban rendelt alapítvány létrehozatala kikényszeríthető. Nyilvánvaló, hogy a létesítésre irányuló igényt az erre jogosult bíróság előtt érvényesítheti, s az ügy hatékony lezárásához az is elengedhetetlen, hogy az alapító okiratot maga a bíróság határozza meg az örökhagyó által meghatározott legfontosabb tartalmi elemeknek – az alapítványi célnak és vagyonnak – megfelelően. Mivel ilyen esetben is feltétele a bejegyzésnek a minimális mértékű vagyon szolgáltatása, a bíróság ítéletével egyben kötelezi is az örököst vagy hagyományost az alapítványi vagyon átadására. Ilyen feltételek mellett az alapítvány részére a vagyont szükség esetén akár bírósági végrehajtással is meg lehet szerezni.

3. Azt az örököst vagy hagyományost, aki az örökhagyó végakaratának ellenszegülve nem volt hajlandó létrehozni az alapítványt, nem illethetik meg az alapítói jogok, hiszen tőle aligha várható, hogy az alapítvány érdekében gyakorolni fogja ezeket a jogokat. Erre tekintettel a bíróság által létrehozott alapítványban az alapítói jogokat a nyilvántartást végző bíróság gyakorolja. A bíróság ebben az esetben is élhet azzal az általános jogával, hogy kijelölje a jogok gyakorlóját.

2:180. § [A végintézkedéssel létesített alapítvány meghiúsulása]
(1) Ha a közérdekű célra érvényes végrendeletben vagy öröklési szerződésben tett alapítvány nem jön létre, az örökhagyó juttatása közérdekű meghagyásnak minősül, és a vagyont a meghiúsult alapítvány céljának megvalósítása érdekében kell kezelni.
(2) Ha érvényes végrendeletben vagy öröklési szerződésben nem közérdekű célra tett alapítvány nem jön létre, az öröklés szabályai alkalmazandók.

1. Ha az írásbeli magánvégrendeletben vagy az öröklési szerződésben tett alapítvány nem jön létre, az örökhagyó juttatását úgy kell tekinteni, mintha az közérdekű meghagyás volna, feltéve, hogy maga az egész végrendelet és öröklési szerződés érvényessége nem dől meg. Ebben a körben viszont csak a közcélú alapítványok kaphatnak túlélési lehetőséget.

2. Ha a végrendeletben vagy öröklési szerződésben tett olyan alapítvány nem jön létre, amelynek célja nem közérdekű, úgy értelmetlen volna az alapítói akaratot közérdekű meghagyás formájában megvalósítani. Ilyen esetekben a Javaslat az öröklési jogi rendelkezésekre bízza az alapítványi célra rendelt juttatás sorsát.

2:181. § [Az alapításra vonatkozó jognyilatkozat visszavonása]
Az alapító a nyilvántartásba történő bejegyzés jogerőre emelkedéséig vonhatja vissza az alapításra vonatkozó jognyilatkozatát.

Nemcsak az alapító ügyletet és az alapítvány nyilvántartásba vételével megvalósuló alapítást kell egymástól elhatárolni, hanem az alapító ügyletet és a vagyont átruházó ügyletet is el kell választanunk az alapítvány létesítésének folyamatában. Az alapító okiratból ugyanis kötelezettsége származik az alapítónak arra, hogy az abban megjelölt vagyont az alapítvány rendelkezésére bocsássa. Ettől a kötelezettségtől az alapítvány nyilvántartásba vételéig szabadulhat az alapító az alapításra vonatkozó egyoldalú nyilatkozatának visszavonásával.

A visszavonás megakasztja a bejegyzés folyamatát, s az alapítvány nem jut el abba a stádiumba, amikor már létező, saját vagyonnal működő jogi személyről beszélhetünk, s ezért nem okoz megoldhatatlan problémát, ha a későbbiekben sem jön létre a jogalany. Ha a bejegyzés előtt már

kötelezettségeket vállaltak az alapítvány nevében, akkor természetesen az alapítvány céljára rendelt vagyonnal az alapítónak helyt kell állnia.

Több alapító esetén a visszavonás jogát csak közösen, mindegyikük egyetértése mellett gyakorolhatják, a többek által való alapítás esetén tehát az alapítók nyilatkozatai bizonyos értelemben egymással szemben is kötelezettséget keletkeztetnek, amelyből csak mindannyiuk hozzájárulásával lehet szabadulni. Természetesen, ha időközben valamelyik alapító meghal, jogutód nélkül megszűnik vagy lemond alapítói jogairól, akkor az ő hozzájárulására már nincs szükség a visszavonáshoz.

V. Cím
Az alapító okirat

2:182. § [Az alapító okirat tartalmi elemei]
Az alapítvány alapító okiratában – a jogi személyt létesítő okiratának általános tartalmi kellékein kívül – meg kell határozni:
a) az alapítvány elsődleges célját;
b) az alapítvány határozott vagy határozatlan időre történő létesítését, határozott időre történő létesítésnél a határozott időtartamot;
c) a kuratóriumi tagság határozott vagy határozatlan időre szóló voltát, határozott idejű kuratóriumi tagság esetében a határozott időtartamot;
d) a kuratóriumi tagsági díjazás megállapításának szabályait.

A Javaslat szerint az alapítvány alapító okiratának vannak kötelező és szükség szerinti tartalmi elemei. A kötelező tartalmi elemek minden alapítvány alapító okiratának részét kell, hogy képezzék.

A kuratóriumi tagok tevékenységükért díjazásban részesülhetnek. A díjazásról főszabály szerint az alapító, illetve az alapítói jogok gyakorlója dönt, de ezt a jogot az alapító okiratban a felügyelő bizottsághoz vagy erre a célra létrehozott más alapítványi szervhez is telepítheti. Amennyiben nincsenek ilyen speciális rendelkezések az alapító okiratban, s az alapítói jogokat valamilyen oknál fogva a nyilvántartást végző bíróság gyakorolja, akkor a bíróság dönthet ebben a kérdésben is. A hangsúly azon van, hogy minimum a díjazás megállapításának szabályait tartalmaznia kell az alapító okiratnak.

2:183. § [Az alapító okirat szükség szerinti tartalmi elemei]
Az alapítvány alapító okirata szükség szerint rendelkezik:

a) az alapító számára fenntartott jogokról, illetve az alapító számára fenntartható jogok meghatározott alapítványi szerv hatáskörébe utalásáról;
b) az alapítói jogok átruházásának szabályairól;
c) az alapítványhoz az alapítás után való csatlakozásnak vagyoni juttatás fejében történő megengedéséről, annak feltételeiről és a csatlakozót megillető alapítói jogokról;
d) gazdasági tevékenység folytatásáról és ennek kereteiről;
e) az alapítványi szervek hatásköréről és eljárási szabályairól;
f) felügyelő bizottság létesítéséről, illetve könyvvizsgáló alkalmazásáról;
g) az alapítók gyűlésének létesítéséről és az alapítók gyűlésének működési szabályairól;
h) a törvényben nem nevesített alapítványi szervek létesítéséről, eljárási szabályainak meghatározásáról, tagjainak kinevezéséről, visszahívásáról és javadalmazásáról;
i) az alapítvány képviseletének részletes szabályairól;
j) a kedvezményezettek körének, illetve a kedvezményezett személyeknek, a meghatározásáról; a kedvezményezetteket megillető szolgáltatásról és egyéb jogokról;
k) az alapítvány megszűnését eredményező, a törvényben nem szereplő egyéb ok vagy feltétel meghatározásáról;
l) az alapítvány megszűnése esetére az alapítvány fennmaradó vagyona jogosultjának megnevezésről.

A szükség szerinti tartalmi elemek körébe tartoznak az olyan kérdések, amelyekről nem kötelező rendelkezni, de ha az alapító rendelkezni kíván róluk, úgy azt csak az alapító okiratban teheti meg, és azok is, amelyekről a Javaslat más szabályai alapján kötelező rendelkezni. Így például ha többen jogosultak az alapítói jogok gyakorlására, akkor a Javaslat szerint az alapítók gyűlésének keretei között gyakorolják ezeket a jogokat, és ebben az esetben kötelező az alapítók gyűléséről az alapító okiratban rendelkezni. Ez a tartalmi elem nyilvánvalóan nem szerepelhet az általánosan kötelező tartalmi elemek felsorolásában, hiszen akkor minden alapítványra vonatkozna, az alapítói jogok gyakorlására jogosultak számától függetlenül.

A minimum tartalmi elemek meghatározása mellett tehát a Javaslat széles teret kíván adni az alapítónak az alapítvány belső szervezetének kialakítást illetően. Ezt az alapvető lehetőséget – mindenfajta korlátoktól mentesen – a jogi személyekre vonatkozó általános részi szabályok is lehetővé teszik. Így az alapító akaratától függően egyéb alapítványi szerveket létesíthet, a hatáskörök pontos meghatározásával.

Az alapító átruházhat bizonyos alapítói jogokat a felügyelő bizottságra vagy más alapítványi szervre, ezzel – az alapító döntésének megfelelően – nagyobb önállóságot adhat az alapítványnak, elszakítva azt az alapítójától.

2:184. § [Az alapító okirat értelmezése]
Az alapító okiratot az alapító akarata szerint kell értelmezni úgy, hogy az alapítvány célja megvalósuljon.

Az alapítói ügylet egyoldalú, az alapító akaratát kifejező nem címzett jogügylet. Ezért fontos az alapítványi ügyletre és az alapító okiratra a szerződésekre vonatkozó általános értelmezési szabályoktól eltérő értelmezési rendelkezéseket meghatározni. Ez a szabály lényegében a végrendeletek értelmezésére vonatkozó bírói gyakorlatnak az alapítványra való átformálását jelenti.

2:185. § [Az alapító okirat módosítása]
(1) Az alapítói jogok gyakorlója az alapító okiratot a körülmények jelentős változása esetén módosíthatja.
(2) Az alapítvány célja csak abban az esetben módosítható, ha az alapítvány a célját megvalósította, vagy ha a cél elérése véglegesen lehetetlenné vált, és az új cél megvalósítására az alapítvány elegendő vagyonnal rendelkezik.
(3) Az alapítvány vagyona a körülmények jelentős változása esetén sem csökkenthető. Az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetére kijelölt kedvezményezett személye nem változtatható meg, ha az alapítványhoz csatlakozás történt.
(4) Az alapító és a csatlakozó az alapítvány részére juttatott vagyont nem vonhatja el, és nem követelheti vissza. Ez a tilalom kiterjed az alapító és a csatlakozó jogutódjára is.

1-4. Az alapítvány rendszerint határozatlan időre létesül, s hosszú időn keresztül működik, így szükségessé válhat, hogy a működést meghatározó alapító okiratot az időközben megváltozott körülményekhez igazítsák. Erre alapvetően az alapítói jogok gyakorlója jogosult kivételes esetben. Az alapító okirat nem módosítható úgy, hogy ez által csökkenjen az alapítvány vagyona, hiszen a vagyon szolgál az alapítványi célok megvalósítására, nem engedhető meg tehát az, hogy az alapító az alapítvány vagyonával úgy rendelkezzen, hogy ezzel megnehezítse az alapítványi célok megvalósulását. Az alapítvány célja sem változtatható meg szabadon, csak ha a cél megvalósult, vagy véglegesen lehetetlenné vált, és az új cél megvalósításához még elegendő vagyonnal rendelkezik az alapítvány.

Az alapítvány meghatározó vonása, hogy milyen célt szolgál. Ha a cél megváltozik, lényegében egy más alapítványról van szó, márpedig ilyen gyökeres változás az alapítvány önálló jogalanyiságára tekintettel nem lenne elfogadható. Különösen igaz ez akkor, ha nyílt alapítvány esetén a csatlakozók és adományozók vagyoni juttatásaival is nőtt az alapítvány vagyona. A csatlakozók és az adományozók az általuk ismert célra juttattak vagyont az alapítványnak. Tilos az ő juttatásaikat is magában foglaló alapítványi vagyont más, a csatlakozók által nem támogatott célra átcsoportosítani. Ez alól kivételt képez az, ha az eredetileg kitűzött cél megvalósítása már nem lehetséges például azért, mert már maradéktalanul megvalósult a cél vagy a cél megvalósítása lehetetlenné vagy értelmetlenné vált.

Az alapító okirat módosítására vonatkozó szabályokon túlmutat az a rendelkezés, amely szerint az alapító nemcsak az alapító okirat módosításával, hanem semmilyen más esetben sem, még a körülmények jelentős változása esetében sem csorbíthatja az alapítvány vagyonát: azt nem vonhatja el, nem követelheti vissza az alapítvány fennállása alatt. Ugyanezek a szabályok érvényesek a csatlakozókra, valamint mindezek jogutódjaira egyaránt.

VI. Cím
Az alapítói jogok gyakorlása

2:186. § [Az alapító számára fenntartható jogok]

(1) Az alapító a törvényben meghatározott jogain kívül az alapító okiratban fenntarthatja magának a jogot

a) az alapítvány szervezetének meghatározására és módosítására;

b) a kuratórium tagjai, illetve elnöke kinevezésére, visszahívására és javadalmazásának meghatározására;

c) a felügyelő bizottság tagjai, illetve elnöke kinevezésére, visszahívására és javadalmazásának meghatározására;

d) az egyéb alapítványi szervek tagjainak, illetve vezetőinek kinevezésére, visszahívására és javadalmazásának meghatározására;

e) a könyvvizsgáló kinevezésére, visszahívására és javadalmazására;

f) az alapítvány egyesülésének és szétválásának elhatározására;

g) csőd- vagy felszámolási eljárás kezdeményezésére.

(2) Ha az alapító okirat nem rendelkezik az (1) bekezdésben meghatározott jogok gyakorlásáról, azokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

(3) Az alapító okirat feljogosíthatja a kuratóriumot az alapító okiratnak a törvényben meghatározott feltételek betartása melletti módosítására, továbbá az (1) bekezdés e)-g)

pontjaiban meghatározott kérdésekben történő döntéshozatalra és a kuratórium elnökének megválasztására.
(4) Az alapító okirat feljogosíthatja a felügyelő bizottságot az alapító okiratnak a törvényben meghatározott feltételek betartása melletti módosítására, továbbá az (1) bekezdésben foglalt jogok gyakorlására. A felügyelő bizottság nem jogosult tagjai kinevezésére, visszahívására és javadalmazásának meghatározására.
(5) Az alapító okirat feljogosíthatja az alapítvány egyéb szervét az alapító okiratnak a törvényben meghatározott feltételek betartása melletti módosítására, továbbá az (1) bekezdésben foglalt jogok gyakorlására a c) pontban foglalt jogok kivételével. Az alapítvány egyéb szerve nem jogosult tagjai kinevezésére, visszahívására és javadalmazásának meghatározására.

1-2. A Javaslat előkészítése során nagy vita folyt arról, vajon van-e az alapítványnak legfőbb szerve, és ha van, akkor melyik szerv tekinthető annak. Két álláspont küzdött egymással. Az egyik szerint nincs legfőbb szerv, az alapítványt a kuratórium irányítja. A másik felfogás abból indult ki, hogy a jogi személyek esetében a legfőbb szervnek milyen hatásköre van, mely kérdésekben van döntési jogosultsága, és, hogy az alapítványnál ezeket a jogokat ki jogosult gyakorolni. Ez utóbbi felfogás szerint az alapító lenne az alapítvány legfőbb szerve. Ezt számos jogtudós és jogász nem tudta elfogadni, ezért a Javaslat sajátosan kezeli az alapítót az alapítvány vonatkozásában.

Bár az alapítvány jelentős mértékben elkülönül, függetlenedik alapítójától, a Javaslat meglehetősen széles körű, stratégiai jellegű döntési jogköröket tart fenn az alapító, illetve az alapítói jogok gyakorlója számára. Ezek a jogok nem teszik képessé az alapítót arra, hogy érdemben befolyásolni tudja az alapítvány mindennapi tevékenységét, nem adnak közvetlen beavatkozási lehetőséget, de például az alapító okirat jelentősen korlátozott módosításának jogával, illetve az alapítványi szervek tagjainak kijelölésére irányuló joggal az alapító folyamatosan meghatározhatja az alapítvány tevékenységének főbb irányait.

A Javaslat felsorolja azokat a jogokat, amelyeket az alapító az alapító okiratban magának fenntarthat. Ha ezzel a lehetőséggel nem él, akkor lényegében semmilyen joga sincs az alapítvány vonatkozásában, és a nyilvántartó bíróság lesz jogosult gyakorolni az alapítói jogokat.

3-5. Az alapító egyes alapító jogok gyakorlását más alapítványi szervre is átruházhatja. Az alapítvány nagyobb önállóságát szolgálja az a rendelkezés, amely az alapító döntésétől függően lehetőséget ad arra, hogy az alapító okiratot ne csak az alapító, hanem akár a kuratórium, vagy a felügyelő bizottság is módosíthassa. Ennek az lehet az oka, hogy a kuratórium vagy a felügyelő

bizottság inkább tisztában van az alapítvány tevékenységét esetleg gátló alapító okirati rendelkezésekkel, ezért elképzelhető, hogy megalapozottabb döntést tud hozni ebben a kérdésben. Ráadásul a kisebb jelentőségű módosítások kuratórium vagy felügyelő bizottság általi elvégzése mentesítheti az alapítói jogok gyakorlóját számára közömbös döntések meghozatala alól. Indokolt lehet például a kuratóriumra bízni annak meghatározását, hogy hol legyen az alapítvány székhelye. Ha a működés során esetleg nagyobb helyiségeket kell bérelni székhely számára, nehézkes lenne ehhez az alapítói jogok gyakorlójának beavatkozását kérni, egyszerűbbnek tűnhet, ha a székhely megváltoztatását a kuratórium intézi el.

Azt, hogy milyen körben jogosult a kuratórium az alapító okirat módosítására, természetesen meghatározhatja az alapító okiratnak az a rendelkezése, amelyik a felhatalmazást adja. Nem szükségszerű az, hogy a kuratórium az alapító okirat minden elemének módosítására jogot nyerjen.

A Javaslat a kuratórium és a felügyelő bizottság mellett egyéb szervek létesítését és alapítói jogokkal történő felruházást is lehetővé teszi, például egy tanácsadó testület is fel lehet jogosítva a kuratórium tagjainak kijelölésére, visszahívására, díjazásuk megállapítására.

2:187. § [Az alapítók gyűlése]
(1) Ha az alapító okirat az alapító jogok gyakorlására több személyt hatalmaz fel, azok az alapítói jogok gyakorlására testületként jogosultak.
(2) Az alapítók gyűlésének működési szabályait az alapító okiratban kell meghatározni.
(3) Az alapító okiratban nem rendezett kérdésekben – az alapító okirat rendelkezésének megfelelően – az alapítók gyűlésére a korlátolt felelősségű társaság taggyűlésére vagy az egyesület közgyűlésére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

1. Ha az alapítói jogok gyakorlására többen jogosultak, úgy az alapítói jogok gyakorlása testületként történik, az alapítók gyűlésének keretei között. Ha az alapító okirat eredetileg nem rendelkezik az alapítók gyűléséről, akkor ennek érdekében az alapító okirat később is módosítható mindenfajta korlátozás nélkül, hiszen ez mindenképpen a körülmények jelentős változásának minősül (lásd a 2:185. § (1) bekezdését).

2. Az alapítók gyűlésének működési szabályait meg kell határozni az alapító okiratban. Ez az alapító okirat szükség szerinti tartalmi elemeinek felsorolásában is szerepel (2:183. §).

3. Ha valamilyen kérdés szabályozatlan maradna, kisegítő szabályként a törvény más jogi személy formák legfőbb szervének (a kft. taggyűlésének vagy az egyesület közgyűlésének) szabályait

rendeli alkalmazni az alapítók választása szerint. Az alapítók gyűlésének működési szabályain túl tehát arról is rendelkezni kell az alapító okiratban, hogy a Javaslat által választani engedett két szabályrendszer melyikét hívják segítségül az alapítói jogok gyakorlására jogosultak az általuk az alapítók gyűlésére meghatározott rendelkezések kiegészítésére.

2:188. § [Az alapítói jogok és kötelezettségek átruházása]
(1) Az alapítói jogokat és kötelezettségeket az alapító átruházhatja.
(2) Az alapítói jogok és kötelezettségek átruházására csak akkor kerülhet sor, ha az alapító az alapító okiratban vállalt esedékes vagyoni juttatását teljesítette. Az alapítói jogok átruházását az alapító okirat egyéb feltételekhez is kötheti.
(3) Az alapítói jogok és kötelezettségek átruházását a nyilvántartó bírósághoz be kell jelenteni. A jogutódlás a nyilvántartásba vétellel következik be.
(4) Az alapítói jogok és kötelezettségek átruházásának bejegyzését törölni kell, ha az átruházásra irányuló ügylet érvénytelenségét a bíróság a szerződések érvénytelenségére vonatkozó szabályok szerint megállapítja. A jogutódlás a nyilvántartásba vételt követő ötéves jogvesztő határidő eltelte után ilyen esetben sem törölhető.

1. A Javaslat a hatályos jogi szabályozás dogmatikailag nehezen értelmezhető alapítói kijelölési jogát pontosítani és más polgári jogi intézményekkel egységesíteni kívánja, ezért kijelölés helyett az alapítói jogok és kötelezettségek halál esetére szóló vagy élők közötti ügyletben történő átruházásáról szól. Az alapítói jogok halál esetére szóló átruházása estén az alapítói jogok megszerzése természetesen nem minősül öröklésnek. Az átruházás lehet visszterhes vagy akár ingyenes ügylet is.

2. Az átruházásra csak akkor kerülhet sor, ha az alapítónak nincsen vagyoni juttatás teljesítésére vonatkozó kötelezettsége. Az átruházás részletszabályait az alapítvány alapító okiratában az alapító meghatározhatja, így akár korlátozhatja, feltételhez is kötheti az átruházást.

3. Az alapítói jog átruházását a nyilvántartó bírósághoz be kell jelenteni a közhitelesség biztosítása érdekében. Az átruházással alapítói jogokat szerzett személy a nyilvántartásba való bejegyzéssel az átruházó alapító helyére kerül, s mindazokat a jogokat gyakorolhatja, amelyek az eredeti alapítót megillették, de ha az alapító jogokhoz még kötelezettségek is kapcsolódnak – például az alapító még a teljes vagyont nem bocsátotta az alapítvány rendelkezésére – akkor az átruházás csak a kötelezettség átadásával együtt lehetséges. Ezzel biztosítható az, hogy az alapító arra az esetre is gondoskodhasson az alapítvány megfelelő működtetéséről, amikor ő már nem akar vagy nem tud az alapítvány ügyeivel foglalkozni. Az alapítói jogok teljességének megszerzése azt is jelenti, hogy

az alapítói jogok megszerzőjét is megilleti az a jog, hogy átruházza az alapítói jogokat, akár élők közötti, akár halál esetére szóló ügylettel.

4. A Javaslat egy általános ötéves jogvesztő határidővel kívánja megszilárdítani az átruházással előállott joghelyzetet, ezen időtartam elteltét követően ugyanis sem semmisséggel, sem megtámadással nem lehet az átruházás joghatályát kérdésessé tenni.

2:189. § [Az alapítói jogok átszállása a nyilvántartó bíróságra]
Az alapító halála vagy jogutód nélküli megszűnése esetén, továbbá, ha az alapító az alapítói jogokról írásban lemond, és lemondását a nyilvántartó bíróságnak bejelenti, az alapítói jogokat – ha az alapító okirat eltérően nem rendelkezik – a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

Az alapítói jogok halál esetére szóló átruházhatósága ellenére az alapító jogok nem tartoznak az örökhagyó hagyatékába, így nem is örökölhetőek. Az alapító vagy maga rendelkezik jogainak más személy részére történő átruházásáról vagy ezek a jogok halála esetén az alapító okiratban megjelölt személyre, ennek hiányában a nyilvántartó bíróságra szállnak át. Hasonló a helyzet akkor, ha az alapító nem természetes személy volt, s jogutód nélkül szűnt meg. Jogi személy átalakulása esetén viszont nem indokolt az alapítói jogok elvonása.

Az alapítvány tipikusan magánjogi intézmény, ahol az alapító magánautonómiája, a joggyakorlás önkéntességének elve érvényesül. Nem lehet tehát senkit sem arra kötelezni, hogy alapítói jogait gyakorolja, ha ezt nem kívánja, s ugyanígy nem lehet arra sem kötelezni, hogy átruházás útján gondoskodjon az alapítói jogok gyakorlásáról. Ezért a Javaslat megadja az alapítóknak azt a jogot, hogy lemondjanak alapítói jogaikról. Lemondás esetén az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában a nyilvántartó bíróság veszi át az alapítói jogok gyakorlását.

2:190. § [Az alapítói jogokat gyakorló személy bíróság általi kijelölése]
Ha a törvény az alapítói jogok gyakorlására a nyilvántartó bíróságot jogosítja, a nyilvántartó bíróság kijelölheti az alapítói jogokat gyakorló személyt.

A Javaslat számos rendelkezése a nyilvántartó bíróságot kötelezi az alapító jogok gyakorlására. Ez a feladat nyilvánvalóan nem tartozik a szoros értelemben vett bírói tevékenységek körébe, ezért a Javaslat lehetőséget ad a bíróságnak arra, hogy – saját diszkrecionális döntése alapján – más személyt jelöljön ki az alapító jogok gyakorlására. A Javaslat tudatosan a kijelölés fogalmát használja, mert ez egyúttal azt is jelenti, hogy a kijelölő bíróság ezt a döntését megváltoztathatja,

és ezt a jogot vissza is vonhatja minden indokolás nélkül. A bíróság a felügyelet körében az alapítói jogok gyakorlására kijelölt személy tevékenységét természetesen ellenőrizni is köteles.

VII. Cím
Az alapítvány szervezete

I. Fejezet
A kuratórium

2:191. § [A kuratórium feladata]
(1) A kuratórium az alapítvány ügyvezető szerve.
(2) A kuratórium gondoskodik az alapítványi cél megvalósításáról, az alapítvány jogszabályoknak és az alapító okirat rendelkezéseinek megfelelő működéséről, az alapítványi vagyon kezeléséről és felhasználásáról, az éves pénzügyi terv elfogadásáról, továbbá az ügyvezetés körébe tartozó egyéb feladatok ellátásáról.

1-2. A Javaslat az alapítvány ügyvezető szervét a jelenlegi kezelő szerv helyett a hétköznapokban ismert kuratórium elnevezéssel javasolja felváltani. A kuratórium az alapítvány ügyvezető szerve, tehát terhelik mindazok a kötelezettségek és megilletik mindazok a jogok, amelyek egy jogi személy ügyvezető szervét általában terhelik, illetve megilletik. A Javaslat az alapítványi sajátosságokat kiemelve meghatározza azokat a legfontosabb feladatokat, amelyeket a kuratóriumnak el kell látni. Ez a felsorolás nem tekinthető teljes körűnek, hiszen minden olyan, itt fel nem sorolt feladatot is teljesítenie kell a kuratóriumnak, amely az ügyvezetés fogalomkörébe esik. Esetleges mulasztás esetén tehát a kuratórium tagjai nem mentesülhetnek a felelősség alól arra hivatkozással, hogy az elmulasztott feladatot a jelen § nem nevesítette.

Mivel a kuratórium szükségszerűen több személyből áll, adottak a testületként való működés feltételei, amely annyit jelent, hogy a kuratóriumi tagok az alapító okiratban foglalt eljárási szabályok és a kuratórium ügyrendje szerinti eljárásban hozhatják meg döntéseiket. Ennek során nem feltétlenül szükséges konszenzusra jutniuk, a testületi jellegből következően szótöbbséges döntéshozatal is elképzelhető. A testületi működés nem zárja ki, hogy a kuratóriumi tagok a feladatokat megosszák egymás között, ám a testületi döntéshozatalért viselt felelősséget ez a munkamegosztás nem érinti.

2:192. § [A kuratórium személyi összetétele]

(1) A kuratórium legalább három természetes személyből áll, akik közül legalább kettőnek belföldön állandó lakóhellyel kell rendelkeznie.

(2) A kuratórium tagjai az alapítvány vezető tisztségviselői.

(3) Az alapítvány kedvezményezettje vagy annak közeli hozzátartozója nem lehet a kuratórium tagja. Az alapító és közeli hozzátartozói nem lehetnek többségben a kuratóriumban, nem gyakorolhatnak meghatározó befolyást a kuratórium működésére és nem rendelkezhetnek önálló képviseleti joggal.

(4) A kuratóriumi tagok személyében beálló változást tizenöt napon belül be kell jelenteni a nyilvántartó bíróságnak.

1-2. A kuratóriumi tagok minimális létszáma három fő. Kuratórium tagjai csak természetes személyek lehetnek, közülük legalább kettőnek állandó belföldi lakóhellyel kell rendelkeznie. A kuratórium testületi szerv, amelynek tagjai az alapítvány vezető tisztségviselői, következésképpen terheli őket mindaz a felelősség, amely a vezető tisztségviselőket a jogi személyek általános szabályai szerint általában terheli, s megilletik őket a vezető tisztségviselők jogai.

3. A kuratóriumnak megfelelő módon el kell különülnie azoktól a személyektől, akiknek érdekében az alapítvány tevékenységét folytatja. Tekintettel arra, hogy a kuratórium a kedvezményezettek javára köteles felhasználni az alapítványi vagyon hozadékát, s a kuratórium dönt arról, hogy a kedvezményezetti körből ki válik jogosulttá alapítványi juttatásra, a döntésben érdekelteket indokolt kizárni a döntéshozatalból. Ebből értelemszerűen következik az a rendelkezés, amelynek alapján nem lehet a kuratórium tagja az alapítvány kedvezményezettje és annak közeli hozzátartozója.

Az alapítvány kuratóriuma alapvetően az alapítótól elkülönülve kell, hogy végezze tevékenységét, az alapító okirat rendelkezései által meghatározott keretek között. Az alapító azzal, hogy alapítványt hozott létre, lemondott az alapítvány céljára rendelt vagyon feletti közvetlen rendelkezési jogról, s e helyett az alapítvány ügyvezetése kezébe adta a vagyon működtetésének jogát. Annak érdekében, hogy ez az elkülönülés ténylegesen is megvalósuljon, indokolt olyan szabályozást bevezetni, amely az alapító rendelkezési jogát oly mértékben korlátozza, hogy az alapítvány autonómiája megvalósulhasson. Ezt azonban nemcsak úgy lehet elérni, hogy az alapítót teljes mértékben kizárjuk az alapítvány ügyvezető szervéből, hanem elegendőnek látszik az, ha azt garantáljuk, hogy ő maga, több alapító esetén az alapítók, illetve ezek hozzátartozói ne lehessenek többségben a kuratóriumon belül, s így ne monopolizálhassák a kuratóriumi döntéseket, és ne

gyakorolhassanak meghatározó befolyást a kuratórium döntéseire. Szintén ezt kívánja érvényre juttatni az a bírói gyakorlatból a Javaslatba átemelt szabály, amely alapján az alapító és közeli hozzátartozói önálló képviseleti joggal nem rendelkezhetnek.

Azt azonban nem szükséges megakadályozni, hogy az alapító a kuratórium munkájában közreműködve érvényesítse az alapítvánnyal kapcsolatos szempontjait, céljait, s ellenőrizze a kuratórium tevékenységét. Ahhoz azonban, hogy akaratát érvényesíteni tudja, meg kell győznie a kuratórium többségét.

4. A nyilvántartásban szereplő adatok valódisága, azaz a nyilvántartás (köz)hitelessége érdekében szükséges annak előírása, hogy a kuratóriumi tagok személyének változását a változás bekövetkezésétől számított tizenöt napon belül be kell jelenteni a nyilvántartást vezető bíróságnak.

2:193. § [A kuratóriumi tagsággal kapcsolatos előírások]
(1) A kuratóriumi tagokat határozott vagy határozatlan időre lehet kijelölni, illetve megválasztani.
(2) A kuratórium tagja megbízatásának lejárta előtt csak az alapítványi cél megvalósításának közvetlen veszélyeztetése esetén és csak az alapítói jogok gyakorlója által hívható vissza.
(3) A kuratórium tagjaira a törvényben az egyesület vezető tisztségviselőinek függetlenségére, összeférhetetlenségére meghatározott rendelkezéseket, valamint a vezető tisztségviselői megbízással kapcsolatos kizárási okokat megfelelően alkalmazni kell.
(4) A kuratóriumi tagsági jogok csak személyesen gyakorolhatók.

1. A kuratórium tagjait a Javaslat értelmében az alapító jelöli ki, több alapító esetén pedig az alapítók gyűlése választja. Az alapító az alapító okiratban ezt a jogát átruházhatja a felügyelő bizottságnak, sőt akár más alapítványi szervnek is [lásd a 196. §-t]. A vezető tisztségviselők feletti ellenőrzési jog gyakorlása érdekében a kuratóriumi tagság idejét az alapító okirat jogosult meghatározni, határozott vagy határozatlan időre egyaránt szólhat a megbízás. A megbízatás lejártakor mérlegelni kell, hogy mennyire volt megfelelő a vezető tisztségviselő teljesítménye. Amennyiben az alapító vagy az alapítók gyűlése továbbra is alkalmasnak tartja a feladat ellátására, a vezető tisztségviselő ismételten kijelölhető, illetve megválasztható.

2. Az alapító és a kuratórium függetlenségének és a kuratórium önállóságának megőrzése védelmében a törvény a kuratórium visszahívását csakis az alapítvány céljának közvetlen veszélyeztetése esetén és csak az alapítói jogok gyakorlója által engedi meg. Így a kuratóriumi tagokat kijelölő szerv és a kuratórium hatásköri elkülönültségéből fakadó viták a kuratórium egyszerű visszahívásával nem oldhatók meg.

3. A kuratóriumi tagokra alkalmazni kell a jogi személyek általános szabályai között megfogalmazott kizáró okokat, továbbá az egyesületnél meghatározott összeférhetetlenségi, függetlenségi és kizárási okokat, s ezek egészülnek ki a csak az alapítványoknál alkalmazandó speciális összeférhetetlenségi esetekkel.

4. A kuratórium tagjait az alapítói jogok jogosultja jelöli ki. Az alapító nyilvánvalóan olyan alapon választ, hogy ki az a természetes személy, akiben kellően megbízik, akiről elhiheti, hogy az általa meghatározott alapítványi célok érdekében fogja kezelni, felhasználni az alapítványi vagyont. E személyes, bizalmi jellegű viszonyra tekintettel a kuratóriumi tagságból eredő feladatok csak személyesen láthatók el, a vezető tisztségviselő nem bízhatja e feladatokat harmadik személyre. Ez a korlátozás azonban csak annyit jelent, hogy a belső döntéshozatal körében a kuratórium tagja nem bízhatja másra kuratóriumi tagságából eredő feladatait.

A képviselet körében már nem kell feltétlenül minden esetben személyesen eljárni: egyes meghatározott esetekben lehet harmadik személynek meghatalmazást adni az alapítvány képviseletére a jogi személyek képviseletére vonatkozó általános szabályok szerint.

2:194. § [A kuratórium működése]

(1) Ha az alapító nem tartja fenn magának a kuratórium elnöke kijelölésének jogát vagy nem ruházta át ezt a jogot a felügyelő bizottságra, a kuratórium tagjai maguk közül választanak elnököt.

(2) A kuratórium tevékenységét a pénzügyi terv szerint végzi.

(3) A kuratórium félévente legalább egyszer ülést tart, amelyet az elnök hív össze.

(4) Bármely kuratóriumi tag kérheti kuratóriumi ülés összehívását a cél és az ok megjelölésével. Ilyen kérelem esetében a kuratórium elnöke köteles a kérelem beérkezésétől számított nyolc napon belül intézkedni az ülés összehívásáról. Ha ennek a kötelezettségének a kuratórium elnöke nem tesz eleget, a kuratórium ülését a kérelmet előterjesztő tag is összehívhatja.

1. A 2:194. § a kuratórium működésére vonatkozó szabályokat tartalmaz. A kuratórium munkájának irányítása a kuratórium elnökének feladata. Az elnököt főszabályként a kuratórium tagjai maguk közül választják, de az alapító az alapító okiratban fenntarthatja magának a jogot a kuratórium elnökének kijelölésére, sőt ezt a jogot a felügyelő bizottságra is átruházhatja. Az alapító vagy a felügyelő bizottság tehát nemcsak a kuratórium tagjait jelölheti ki (választhatja meg), hanem ezzel együtt azt is meghatározhatja, hogy az általa kijelölt (megválasztott) tagok közül ki töltse be az elnöki tisztséget. Elképzelhető olyan hatásköri megosztás is, hogy a kijelölő szerv jelöli ki (választja meg) a kuratórium tagjait, de az elnököt a felügyelő bizottság jogosult megnevezni a tagok közül. A szabályozás rugalmas e tekintetben, mert a fordított szituáció is megvalósítható: a felügyelő bizottság gyakorolhatja a kuratórium tagjai megválasztásának jogát, de az elnököt az alapító jelölheti ki a megválasztott tagok közül.

2. Újdonság az az előírás, amely a kuratóriumtól megköveteli a gazdálkodás minimális tervezését, azaz annak áttekintését, hogy milyen vagyonnal, milyen bevételekkel, milyen feladatokat kíván megvalósítani az elkövetkező évben. A Javaslat az alapítvány működésének a vagyoni helyzet folyamatos figyelemmel kísérésével történő jövőre tervező jellegét kívánja erősíteni.

3-4. A kuratórium ülése összehívásának legfontosabb szabályait garanciális okokból a Javaslat állapítja meg. Az ülést az elnök hívhatja össze, és a folyamatos működés biztosítása érdekében legalább féléves gyakorisággal köteles is összehívni. A kuratóriumi tagok azonban nincsenek teljesen kiszolgáltatva az elnök szándékainak, mert saját kezdeményezésükre is sor kerülhet kuratóriumi ülésre.

II. Fejezet
A felügyelő bizottság

2:195. § [A felügyelő bizottság]
(1) A felügyelő bizottság – ha működik ilyen – az alapító részére végzi tevékenységét.
(2) A felügyelő bizottság tagjaira a kuratórium tagjaira vonatkozó kizárási és összeférhetetlenségi szabályok alkalmazandók.

1. Az alapító szabadon dönthet felügyelő bizottság létesítéséről. Kötelező a felügyelő bizottság, ha azt külön jogszabály előírja. A felügyelő bizottság a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokból következően az ügyvezetés – a kuratórium – működését ellenőrzi. Amennyiben működik az alapítványnál felügyelő bizottság, úgy tevékenységét az alapító részére végzi.

A felügyelő bizottság hatáskörét a jogi személyekre vonatkozó általános szabályok, valamint külön jogszabályok határozzák meg, továbbá az alapító további hatásköröket is telepíthet a felügyelő bizottságra.

2. A felügyelő bizottság tagjaira a kuratórium tagjaira vonatkozó összeférhetetlenségi és kizárási szabályokat kell alkalmazni.

III. Fejezet
Egyéb alapítványi szervek

2:196. § [Egyéb alapítványi szervek]
(1) Az alapító egyéb alapítványi szerveket is létesíthet. Ezek a szervek csak ellenőrző vagy tanácsadó feladatokat láthatnak el.
(2) Az (1) bekezdés szerint létesített alapítványi szervek nem csorbíthatják a kuratórium ügyintéző és képviseleti jogait és a felügyelő bizottság és a könyvvizsgáló törvényben biztosított jogait.
(3) Az alapítói és egyes ügyvezetői jogok egyéb alapítványi szervekre csak a törvény felhatalmazása alapján ruházhatók át.

1. A Javaslat a magánautonómia alapján, a jogi személy belső szervezetének szabad kialakításához való jogot elismerve, egyéb alapítványi szervek létesítését is megengedi. Az alapító az alapítványi céltól függően az alapítvány működését a szervezet kialakításával tudja leginkább befolyásolni, keretek közé szorítani.

2. Ennek a szabadságnak csak annyi korlátot kíván szabni a Javaslat, hogy az alapítvány ügyintéző, képviseleti funkciókat ellátó szervének jogai ne sérüljenek, valamint a klasszikusnak nevezhető ellenőrző funkciót végző felügyelő bizottság és könyvvizsgáló törvényben biztosított jogai ne csorbuljanak.

3. Amint láttuk, a Javaslat lehetőséget ad arra is, hogy egyes jogok átruházhatók legyenek, így például egyes alapító jogokat az alapító a felügyelő bizottságra, vagy más alapítványi szervre ruházhat át.

Alapítványok esetében meglehetősen gyakori tanácsadó testület létesítése. Eljárási szabályok megalkotásával viszont az alapító egyes hatásköröket is telepíthet a tanácsadó testülethez. A kedvezményezetteket szintén bevonhatja az alapító az alapítvány szervezeti keretébe, leginkább az ügyvezetés ellenőrzését szolgálhatja egy ilyen jellegű alapítványi szerv. A kedvezményezettek

részére alapvetően információs jogokat célszerű biztosítani, annak érdekében, hogy az alapítvány működése az érintett kör számára átlátható legyen.

IV. Fejezet
Könyvvizsgáló

2:197. § [Könyvvizsgáló]
Könyvvizsgáló alkalmazása kötelező, ha az alapítvány gazdasági társaságban részesedéssel rendelkezik.

A Javaslat megerősíti a külön számviteli jogszabályban előírt könyvvizsgálói kötelezettséget. Meghatározott bevétel és tevékenység esetén indokolt a könyvvizsgáló alkalmazása. Az alapító és a csatlakozók által szolgáltatott jelentősebb értékű vagyon esetén a csatlakozók részvételi, ellenőrzési jogainak korlátozott volta, a társasági részesedés esetén pedig a vagyoni kockázat indokolhatja a könyvvizsgáló igénybevételét.

VIII. Cím
Az alapítvány megszűnése

2:198. § [Az alapítvány megszűnése]
(1) Az alapítvány a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokon túl a következő esetekben szűnik meg:
a) az alapítvány a célját megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg;
b) az alapítvány céljának megvalósítása lehetetlenné vált és az alapító okirat módosítására valamint az alapítványnak más alapítvánnyal való egyesülésére nincs mód;
c) az alapítvány három éven át a célja megvalósítása érdekében nem folytat tevékenységet.
(2) Az alapító nem szüntetheti meg az alapítványt.
(3) Ha valamelyik megszűnést eredményező ok bekövetkezik, a kuratórium értesíti az alapítót a szükséges intézkedések megtétele érdekében, és a megszűnési ok bekövetkeztét közli a felügyelő bizottsággal és a könyvvizsgálóval is.
(4) A 2:106. § a) pontjában, illetve az (1) bekezdésben meghatározott megszűnési okok bekövetkeztét a kuratórium a (3) bekezdés szerinti értesítéstől számított harminc napon belül köteles a nyilvántartó bírósághoz bejelenteni, kivéve, ha a megszűnés okát orvosolták. A bejelentési kötelezettség késedelméből vagy elmulasztásából eredő károkért

az alapítvánnyal és harmadik személyekkel szemben a kuratórium tagjai egyetemlegesen felelnek.
(5) A (4) bekezdésben meghatározott esetekben az alapítvány végelszámolása csak akkor kezdhető meg, ha a nyilvántartó bíróság a kuratórium bejelentésétől számított tizenöt napon belül nem emel kifogást.
(6) A jogutód nélkül megszűnő alapítványnak a hitelezői igények kielégítése után megmaradó vagyonáról a törlését elrendelő határozatban kell rendelkezni.

1-2. Az alapítványok esetében is meg kell különböztetnünk a jogutódlás – azon belül az egyesülés és a szétválás –, illetve a jogutód nélkül történő megszűnés eseteit. A 2:198.§ az első esetcsoportot, a 2:199. § pedig a másodikat szabályozza.

A jogi személyek jogutód nélküli megszűnésére vezető általános okok közül az alapítványra nem alkalmazható az a szabály, amely szerint a legfőbb szerv vagy akár az alapító elhatározhatná az alapítvány megszűnését. Az alapítvány létrehozását követően ugyanis az alapítványi célhoz kötött vagyonról az alapító már nem rendelkezhet, nem illeti meg tehát az a jog sem, hogy az alapítványi céltól megvonja a vagyont akár az alapítvány megszűntetése révén. Márpedig az alapítvány jogutód nélküli megszűnésének elhatározásával ez történne.

A többi általános megszűnési ok azonban az alapítványok esetén is érvényesül, s kiegészülnek ezek az okok az alapítványokra jellemző további megszűnési okokkal. Ezeknek a sajátos megszűnési okoknak a középpontjában az alapítványi cél áll, tehát ha az alapítványi cél már megvalósult, vagy egyébként már nem valósítható meg, vagy az alapítvány huzamosabb ideig nem tevékenykedik a cél megvalósítása érdekében, ez az alapítvány megszűnését eredményezi.

3-5. A megszűnési ok vizsgálata és a megszűnési ok bekövetkezte esetén a törvény szerinti cselekmények véghezvitele a kuratórium kötelessége és felelőssége. A kuratórium tagjai személyes felelősséggel tartoznak ezen kötelezettségük teljesítéséért, mivel a hitelezővédelem az alapítványok körében rendkívül korlátozott módon érvényesül csak. A vagyontalan, tartozásaiért fedezettel nem rendelkező alapítvány nem működhet, ezért meg kell akadályozni, hogy további adósságokat halmozzon fel. Ennek a felelősségét a kuratóriumra hárítja a Javaslat.

Azokban az esetekben, amikor a megszűnési ok bekövetkeztének megállapítása mérlegelési lehetőséget hordoz magában, a nyilvántartást végző bíróság vizsgálja meg, hogy a kuratórium helyesen értékelte-e a helyzetet, s valóban helye lehet-e a megszüntetésnek. Ha például a kuratórium szerint bekövetkezett egy megszűnési feltétel vagy az alapítvány céljának elérése

lehetetlenné vált, a bíróságnak lehetősége van arra, hogy felülvizsgálja a helyzet kuratórium általi értékelését, s ha úgy találja, hogy a megszűnési ok valójában nem következett be, akkor nem engedi meg a megszüntetési eljárás lefolytatását. Nyilvánvalóan nincs szükség ilyen jellegű kontrollra akkor, ha a megszűnési ok nem mérlegelésen múlik, például, ha a bíróság megállapította az alapítvány fizetésképtelenségét, s elrendelte felszámolását.

Az alapítvány végelszámolása is csak akkor kezdhető meg, ha a nyilvántartást végző bíróság nem emel kifogást a kuratórium bejelentésétől számított tizenöt napon belül.

6. Ha az alapítvány jogutód nélküli megszűnését követően marad a hitelezői igények kielégítésén felül vagyon, annak sorsáról az alapítvány törlését elrendelő határozatában a nyilvántartást végző bíróság rendelkezik. E rendelkezés tartalmi kereteit az alapítvány vagyonáról szóló rendelkezések között találhatjuk.

2:199. § [Az alapítvány átalakulása]
(1) Alapítvány csak alapítvánnyal egyesülhet.
(2) Alapítvány csak alapítványokra válhat szét.
(3) Az alapítvány más alapítvánnyal történő egyesüléséről vagy az alapítvány szétválásáról akkor hozható döntés, ha az alapító okiratban meghatározott vagyon juttatását teljesítette.
(4) Az egyesülés vagy a szétválás nem járhat az alapítványi vagyon csorbításával és az alapítványi cél veszélyeztetésével.

1. Az alapítók megkísérelhetik, hogy az alapítványt – némiként módosítva – másik alapítvánnyal egyesítve mintegy újjáélesszék. Az egyesülés így az alapítvány megújhodásának, részbeni átalakulásának, esetleg vagyoni megerősödésének is útja lehet. Az egyesülés történhet beolvadással vagy összeolvadással is, bár valószínűsíthető, hogy a tipikus megoldás az lesz, hogy a cél nélkül marad alapítvány egy működőképes alapítványba olvad be. Míg más jogi személyeknél a törvény nem ír elő feltételeket az átalakulás elhatározásához, az alapítványok esetén némileg más a helyzet, hiszen az alapítvány ilyen módon történő megszűnésével is veszélybe kerülhet az alapítványi cél szolgálata. Ezért általában nem, hanem csak másik alapítvánnyal megengedett az egyesülés. Az alapítványok egyesülése nem szolgálhatja a vagyonkivonást, az egyesülés során az alapító és a csatlakozók részére vagyont visszajuttatni nem lehetséges.